

סקירה משפטית פברואר 2022

האומיקרון שוטף את ישראל והעולם כולו. נתוני ההדבקה מבהילים: ממוצע ההדבקה בארצות-הברית, מאז פרץ הגל החמישי של המגפה בנובמבר 2021, עומד על כ-700,000 נדבקים וכ-2,000 מתים בכל יום (The New York Times, January 21st 2022). בישראל, לפי נתונים שמפרסם משרד הבריאות, ממוצע המאומתים היומי עומד על 62,662 (נכון ליום 21 לינואר 2022). מצבם של החולים מושפע באופן ישיר מרמת ההתחסנות: בקרב קבוצת החולים הקשים מעל גיל 65 (נכון ליום 21 לינואר 2022), 140 אינם מחוסנים, 70 מצויים עם חיסון פג תוקף ורק 22 מהחולים חוסנו בשתי מנות.

על רקע נתונים אלה עולה השאלה, אם יש להטיל חובת התחסנות על תושבי המדינה. החיסונים כנגד הקורונה נמצאים אתנו מאז ינואר 2021, והם מסייעים למיתון המגפה. דו"ח של המרכז האמריקאי לבקרת מחלות ומניעתן ניתח נתוני תחלואה בניו-יורק ובקליפורניה בחודשים מאי עד נובמבר 2021; נמצא, באופן בלתי מפתיע, כי הבלתי-מחוסנים מצויים בסיכון הגבוה ביותר לאשפוז ולתמותה¹. ההשפעה החיובית של החיסונים אינה נעצרת במישור הבריאותי: מחקר שפורסם לאחרונה על-ידי **הקרן המוניטרית העולמית** מציג נתונים על-אודות היקף המחוסנים בארבעים-ושש מדינות, החל מדצמבר 2020 ועד יוני 2021, במטרה לבחון אם קיימת זיקה בין חיסונים לפעילות כלכלית. המסקנה היא חד-משמעית: ככל שהיקף החיסונים גדול יותר, כך הביצועים הכלכליים טובים יותר, לפי מדדים מקובלים (תנועה וזיהום אוויר). המחקר מראה כי בד-בבד עם התחסנות האזרחים, צריך לצמצם את מגבלות הקורונה המוכרות היטב, כמו סגירת עסקים, שכן אלה פוגעות בפעילות הכלכלית. נתון מעניין נוסף הוא, שמדינה המחסנת את תושביה משפרת לא רק את מצבה אלא גם את מצב המדינות האחרות, משום שהשיפור אצלה מאפשר הקלה בתנועה ובמסחר². ההשפעה החיובית של החיסון מבוטאת גם במישור הנפשי: מחקר שבוצע באוניברסיטת וורוויק באנגליה בנובמבר האחרון, מצביע על זיקה ישירה בין התחסנות לרווחה אישית. למשך כחודשיים מהחיסון, המדדים הפסיכולוגיים הראו שיפור, משום שהמתחסן חש מחוזק יחסית מול סיכונים המחלה וכן משום שהחיסון הרחיב את אפשרויות ההשתתפות בפעילות חברתית. האפקט מורגש פי 1.5 יותר אצל אנשים עם מדדי לחץ גבוהים³.

אין תמה לפיכך שממשלות רבות פועלות להטיל על אזרחיהן חובת חיסון. התקשורת מדווחת כי בגרמניה, הקנצלרית היוצאת מרקל ומחליפה שולץ, הודיעו שמפברואר 2022 תוטל חובת התחסנות כללית; באוסטריה הוטל כבר בנובמבר סגר על הבלתי-מחוסנים לצד חובת חיסון שתחל מפברואר; נציבת האיחוד האירופי, אורסולה וון-דר-ליין, ציינה שעל מדינות האיחוד לשקול חובת חיסון כמהלך "מובן וראוי" על רקע כח ההדבקה של האומיקרון. גם ארצות-הברית צועדת בדרך זו: בנובמבר האחרון הוציא הנשיא ביידן תקנה המחייבת את עובדי מערכת הבריאות להתחסן, וסירוב יוביל לפיטורין. ואולם בית משפט פדרלי ביטל את הצו. **נפסק כי אין לשלטון סמכות לפגוע בזכות הפרט להחליט על גופו, וכי עקרון הפרדת הרשויות מחייב שפגיעה כזו תתקבל בחוק של הקונגרס**⁴. הלכה זו נשנתה בבית המשפט העליון בארצות-הברית: בינואר דנא נבחנה עתירה שהגיש ארגון עסקים כנגד תקנה שהוציא שר העבודה, המחייב עובדים במקומות עבודה גדולים, מעל 100 אנשים, להתחסן או להציג בדיקת קורונה שבועית. בית המשפט העליון הוציא צו מניעה כנגד תקנה זו, בנימוק לפיו **הרשות המבצעת נעדרת סמכות לפגיעה בזכויות עובדים חוקתיות**⁵.

אלה הם פסקי-דין חשובים המציבים את זכויות הפרט בראש סדר העדיפויות, גם שעה שהקורונה משתוללת, והם עשויים להנחות גם בישראל. השאלה מתחדדת לגבי מקומות רבי משתתפים, כמו מוסדות חינוך ובתי חולים. סעיף 19 לפקודת בריאות העם המנדטורית משנת 1940 מסמיך את מנהל שירותי הרפואה לחייב אזרחים להתחסן כנגד מחלה מדבקת המסכנת

את בריאות הציבור. הסרבן עלול להיענש בקנס ובמאסר עד חודש ימים. זוהי סמכות מרחיקת לכת. ואולם היא איננה מוחלטת, ומחויבת לעמוד באמות-מידה חוקתיות של סבירות ומידתיות. זכות יסוד היא שהפרט יחליט בעצמו על עצמו, כנגזרת של כבוד האדם המעוגן בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. סעיף 13 לחוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996 מחייב לקבל הסכמה מדעת של הפרט בטרם יינתן לו טיפול רפואי, ובתוך כך פעולת מנע כחיסון. כתמיד, לפנינו שאלה של איזון: בין זכות הפרט לאינטרס הציבורי. אכן, זה אינו רק אינטרס ציבורי כללי אלא גם זכותם של הפרטים בחברה להגן על בריאותם מפני הבלתי-מחוסנים המסתובבים בקרבנו ואשר עלולים להדביק חלשים וזקנים במחלה הקשה. צריך לזכור שהפגיעה איננה רק בריאותית, אלא יוצרת שרשרת עלויות: עומס על מערכת הבריאות, פגיעה בכושר השתכרות, והכבדה כלכלית על הבריאים. הבלתי-מחוסנים יוצרים השפעות חיצוניות שליליות המקרינות על סביבתם. זאת ועוד: מי שאינו מחוסן עשוי להיחשב כטרמפיסט הנהנה מכך שאחרים מתחסנים, בעוד שהוא עצמו אינו מוכן ליטול סיכונים.

קשה להצדיק סרבנות חיסונים. יש החוששים מסיכונים לא ידועים, משום שמדובר בחיסון חדש. יש המתנגדים באופן גורף לחיסונים, ויש שאיבדו אמון במערכות השלטון. ואולם זאת יש לזכור – וזו הנקודה החשובה: **ביסוד הסירוב להתחסן עומדת זכותו הלגיטימית של הפרט להחליט אם ומה ייעשה בגופו.** שלא כמו בדוגמת המפעל המזהם את סביבתו, כאן לא מדובר בעסק אלא בבני-אדם, ובעצם מושא חייהם – גופם. דמוקרטיה מחייבת שבמיוחד שעה שאנו בפני משבר, נרומם את זכויות הפרט ונכרסם בהן במידה הפחותה ביותר. מה אם כן ניתן לעשות? יש להתאים את מדיניות החיסונים למצב הכולל, מתוך התחשבות בשלושה פרמטרים: רמת התחלואה, היקף החשיפה של הפרט לקהל וטיב הפעילות הנבחנת. רמת התחלואה בישראל צריכה להיבחן מעת לעת, הן מבחינת היקף הנדבקים ובעיקר מבחינת חומרת המחלה. חשיפה לקהל מחייבת אמצעי זהירות, כמו ריחוק חברתי ועטית מסכות. מבחינת טיב הפעילות, חשוב להבחין בין פעילות הכרחית כמו עבודה, לבין פעילות הנחשבת מותרות, כמו ביקור בתיאטרון. אין מקום לאיים על עובד בפיטורין, שעה שניתן להעסיקו בתנאים מותאמים כמו עבודה מרחוק ובדיקות קורונה תכופות. מדיניות חיסונים נכונה צריכה לעולם להתחשב בחלופות שניתן לאמץ כדי להקטין סיכוני הדבקה, כגון מניעת התקהלות המונית במקומות סגורים וכללי ריחוק חברתי בבתי עסק. הטלת חובה להתחסן צריכה להידחק אל תחתית סל הכלים ולהישמר למצבים הקיצוניים ביותר. סרבני החיסונים אמנם מרגיזים, אך זוהי זכותם.

***

בסקירה שלפניכם. תמצאו מגוון רחב של נושאים העומדים על סדר היום המשפטי בישראל בתחומים של תחרות ורגולציה. תודתי נתונה לעמיתי המחקר הצעירים של מרכז חת לחקר התחרות והרגולציה אשר עשו במלאכה: ירדן קריאף, מריל ברוקרז, רון מורד, אילון דהאן וסער אלדד. תודה לעמיתת המחקר הבכירה כרמל אליצור ולמנהלת האדמיניסטרטיבית ענת הרמן.

אני מאחלת לכולנו בריאות איתנה. קריאה מהנה וכפרייה!

השופטת בדימוס ד"ר איריס סורוקר

1. לדו"ח המרכז האמריקאי לבקרת מחלות ומניעתן: <https://www.cdc.gov/media/releases/2022/s0120-covid-19-cases.html>.

2. Deb, Praygan and Furceri, Davide and Jiménez, Daniel and Kothari, Siddharth and Ostry, Jonathan D. and Tawk, Nour, The Effects of COVID-19 Vaccines on Economic Activity (October 2021), at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3960286>.

3. Bagues, Manuel and Dimitrova, Velichka, The Psychological Gains from COVID-19 Vaccination: Who Benefits the Most? (November 2021), at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3960298>.

4. *State of Louisiana et al. v. Xavier Becerra et al*, US District Court of Louisiana (case 3:21-cv-03970, 30th Nov. 2021).

5. *Nat'l Fedn. of Indep. Bus. v. DOL*, 2022 U.S. LEXIS 496, S.Ct., 2022 WL 120952.

חוק חדש! עקרונות האסדרה

בנובמבר 2021 אימצה הכנסת חוק חדש: חוק עקרונות האסדרה, התשפ"ב-2021. החוק החדשני מתייחס לתהליכי רגולציה (אסדרה) והוא בעל שני מישורי פעולה עיקריים: הראשון מטפל בעקרונות אשר לפיהם יש לקבוע רגולציה חדשה, לרבות חקיקה של הכנסת; המישור השני עניינו הקמת רשות חדשה: רשות האסדרה, שתשמש כגוף מייעץ בענייני רגולציה. הרשות תורכב משורת בעלי תפקידים: יו"ר שימונה ע"י הממשלה; מנכ"ל משרד רוה"מ או עובד המשרד; הממונה על התקציבים או עובד משרד האוצר; משנה ליועמ"ש או עובד משרד המשפטים; שני מומחים מקרב הציבור בעלי מומחיות בתחומי האסדרה; ומומחה נוסף בעל ניסיון מעל 5 שנים כמאסדר שימונה ע"י משרד ממשלתי שתבחר הממשלה. סמכויות הרשות החדשה הן בעיקר ייעוץ ובקרה על הליכים לאימוץ רגולציה חדשה, כמו גם קביעת יעדים לטיוב וייעול הרגולציה הקיימת.

החוק החדש הוא פרי מאמץ משותף של משרד רוה"מ, המשפטים והאוצר, שהגישו ביולי 2021 "תוכנית לאומית למדיניות רגולציה". התוכנית הצביעה על כשלים במערכת הרגולטורית בישראל כגון: חסר בהגדרת יעדים לרגולציה; עודף רגולטורי; כפל וחוסר תיאום בין רגולטורים; חסר במנגנון להתקנת תקנות; פערי מידע ומיומנות של רגולטורים בתחומי הכלכלה וניהול הסיכונים; צורך בטיוב והבניית הליכים הנוגעים לאסדרה חדשה; ובעיה בראיית הרגולציה כמכלול. ברקע הדברים עומדות החלטות הממשלה 2118 ו-4398 מהשנים 2014 ו-2018 שהובילו להקמת אגף מדיניות הרגולציה במשרד ראש הממשלה (RIA – Regulatory Impact Assessment).

המסקנות העיקריות המוצגות בתוכנית מתבססות על מחקר משווה שנערך על ידי ה-OECD בדבר מצב הרגולציה במדינות מפותחות בעולם. בכלל המדינות נשוא המחקר נמצאו מכנים משותפים. ראשית, אומצה בהן רפורמה בתהליכי הרגולציה שנבעה ממשבר או קיפאון כלכלי. שנית, נמצא כי בכל המדינות פועל גוף מסוג ROB (Regulatory Oversight Body) המצויד בסמכויות בקרה על מלאי הרגולציה הקיימים; התנהלות המערכת הרגולטורית; קידום תיאום ושיתוף בין רגולטורים; ומתן הכשרה מקצועית לרגולטורים.

על רקע ממצאי המחקר המשווה, ובשל משבר הקורונה שפקד גם את מדינת ישראל, התוכנית הציגה מספר המלצות: ראשית, נמצא כי יש צורך בהקמת רשות שתפקח על "זרם הרגולציה" השוטף, דהיינו, על הליך קבלת החלטות בעת גיבוש רגולציה חדשה. רשות זו תשמש גם לצורך בדיקה של מלאי הרגולציה הקיימת. שנית, הוצע לקבוע עקרונות מנחים שלפיהם תגובש רגולציה חדשה. תוכנית זו שימשה בסיס לחקיקתו של חוק עקרונות האסדרה, תשפ"ב-2021 אשר נכנס לתוקף בינואר 2022.

הפרק הראשון בחוק קובע מהי "אסדרה", מהו "מאסדר" ואת העקרונות המנחים שעל בסיסם תותקן אסדרה חדשה. סעיף 3 לחוק החדש מגדיר "אסדרה" כהוראה הקובעת כלל התנהגות בעל אופי כללי שמתקיימים בה המאפיינים הבאים: היא נקבעה לשם הסדרת פעילות כלכלית או חברתית; היא ניתנת לאכיפה פלילית או מנהלית בידי רשות ציבורית או תאגיד; היא נקבעה בחיקוק או לפי סמכות כדון, בהנחיה, נוהל, חוזר, גילוי דעת או בהוראה מסוג דומה ללא קשר לכינויה, לרבות הוראה המקבלת תוקף מחייב בעת הכללתה כתנאי באישור אסדרתי. בהתאם לכך, הסעיף מגדיר מאסדר כ"רשות ציבורית המוסמכת לפי דין להציע או לקבוע אסדרה, לפרסם הנחיות לשם יישום האסדרה או לתת אישור אסדרתי". סעיף 3 לחוק מחריג מתחולה הוראות הנוגעות לאסדרת פעילות של גופים מסוימים מהמגזר הציבורי כגון: גוף נתמך – תאגיד שהממשלה משתתפת בתקציבו; גופים מתוקצבים שהם – רשות מקומית, מועצה דתית, בנק ישראל, חברה ממשלתית וחברה עירונית; תאגיד בריאות; תאגיד שמוחזק בשליטתה של רשות מקומית; קופות חולים; צבא; משטרה; מוסד חינוך שאינו גוף נתמך; מוסד מוכר להשכלה גבוהה; צבא הגנה לישראל; שירות בתי הסוהר; משטרת ישראל.

בנובמבר 2021 אימצה הכנסת חוק חדש: חוק עקרונות האסדרה, התשפ"ב-2021. החוק החדשני מתייחס לתהליכי רגולציה (אסדרה) והוא בעל שני מישורי פעולה עיקריים: הראשון מטפל בעקרונות אשר לפיהם יש לקבוע רגולציה חדשה, לרבות חקיקה של הכנסת; המישור השני עניינו הקמת רשות חדשה: רשות האסדרה, שתשמש כגוף מייעץ בענייני רגולציה

סעיף 2 לחוק החדש מונה את העקרונות המנחים שעל בסיסם תקבע אסדרה חדשה. אסדרה מיטבית היא אסדרה שנועדה להגשים אינטרס מוגן תוך שקילת חלופות; אסדרה שנועדה להביא למרב התועלות לחברה ולמשק.

סעיף 2 לחוק החדש מונה את העקרונות המנחים שעל בסיסם תקבע אסדרה חדשה. "אסדרה מיטבית" היא אסדרה המבוססת על עקרונות אלה: האסדרה נועדה להגשמת אינטרס מוגן או לשם ביצוע תפקיד המאסדר תוך שקילת חלופות; אסדרה שנועדה להביא למרב התועלות לחברה ולמשק, תוך שקילת האינטרס המוגן וההשפעות הכלכליות, החברתיות והסביבתיות הנובעות ממנה; אסדרה שתהליך גיבושה מבוסס על נתונים הנוגעים לעניין תוך שמירה על עיקרון השקיפות ושיתוף הציבור במידה הנדרשת לעניין; אסדרה שמתבססת על כללים ואמות מידה מקצועיים שגובשו בארגונים בין-לאומיים, המיושמים במדינות מפותחות עם שווקים משמעותיים; אסדרה המתחשבת בסוגי הגורמים עליהם היא חלה ומאפייניהם, גדלם, היקף פעילותם או מידת הסיכון הכרוכה בפעילות, ובפרט התחשבות במאפיינים של עסקים קטנים ובינוניים; אסדרה ברורה ונגישה לציבור הנוגע לעניין, וכזו התומכת בתקשורת דיגיטלית בין המאסדרים לגורמים המפוקחים; אסדרה שתיקבע באופן שמקדם תיאום, שיתוף פעולה, והעברת מידע באופן שמצמצם את הנטל הביורוקרטי; על האסדרה להתחשב במידת האפשר באינטרס של קידום התחרות והפחתת יוקר המחיה, וכן בזכויות ובאינטרסים ציבוריים המושפעים ממנה.

הפרק השני לחוק מורה על הקמתה של רשות האסדרה, וקובע את הרכבה, תפקידיה וסמכויותיה. תפקידיה העיקרי הוא לתווך ולייעל את פעילותה של המערכת הרגולטורית בישראל. התפקידים מנויים בסעיף 7 לחוק וכוללים: ייעוץ לממשלה בעניינים הנוגעים לעיצוב מערך האסדרה ופיתוחו, עריכת מחקרים ופיתוח שיטות העבודה של הממשלה בענייני אסדרה; ייעוץ שוטף למאסדרים, ליווי, הדרכה והכשרה בכל הנוגע לאסדרה חדשה או טיוב אסדרה קיימת וכן ליישומה; קידום תהליכי תכנון אסדרה, סיוע בהנגשתה לציבור, קידום ושיתוף פעולה בין מאסדרים וסיוע ביישוב מחלוקות בין מאסדרים; ייעוץ למאסדרים לעניין איכות תהליכי האסדרה שביצעו; בחינה, מדידה והערכה של אסדרה קיימת והעברת ממצאים והמלצות הנוגעות לעניין.

הפרק השלישי לחוק מטפל ב"הליכי אסדרה המבוצעים על ידי מאסדרים" וקובע את החובות שיחולו בעת אימוץ רגולציה חדשה, וכן בנוגע לטיוב רגולציה קיימת. **בנוגע לרגולציה חדשה** – לפי סעיף 19 לחוק, מאסדר הקובע רגולציה חדשה נדרש לעשות זאת תוך שקילת מלוא השיקולים המפורטים בסעיף 2, כמפורט לעיל. **בנוגע למלאי הרגולציה הקיימת** – סעיף 25 מורה כי הממשלה תקבע מזמן לזמן יעדים לטיוב האסדרה הקיימת ולצמצום הנטל הרגולטורי העודף. בהתאם לכך, רשות האסדרה מוסמכת לפנות לרגולטור ולייעץ לו על טיוב אסדרה קיימת. רגולטור רשאי לסרב לעצת הרשות, אך עליו לפרסם הודעה מנומקת בדבר הסירוב. ראוי לציין כי בנק ישראל אינו כפוף לסמכויות הממשלה ושל רשות האסדרה לפי החוק (סעיף 39 יחד עם הגדרת "תאגיד ציבורי" בסעיף 3).

חוק עקרונות האסדרה צפוי לשנות את ההליכים הנוהגים בישראל לאימוץ רגולציה חדשה. העקרונות המנחים, המנויים בסעיף 2 לחוק, נועדו להבטיח שרגולציה תתקבל על בסיס תחשיב של עלות מול תועלת, המעטת הפגיעה הפוטנציאלית בזכויות יסוד, התחשבות באינטרסים ציבוריים וקידום התחרות, וכן על בסיס מסד נתונים רלבנטי, תוך בחינת חלופות, וקידום ערכים של שקיפות ובהירות. הקמת רשות חדשה תסייע להגשים את התכלית לטיוב הרגולציה באמצעות סמכויות ייעוץ, חקירה, ובקרה, ומתוך שאיפה להפחית נטל רגולטורי עודף.

לחוק עקרונות האסדרה, התשפ"ב-2021:

https://www.nevo.co.il/law_html/law00/204471.htm

לדברי ההסבר להצעת החוק:

https://fs.knesset.gov.il/24/Committees/24_cs_bg_607784.pdf

לתוכנית הלאומית למדיניות רגולציה:

[smart-regulation-team-recommendations-report-designed.pdf](https://www.gov.il/smart-regulation-team-recommendations-report-designed.pdf)

(www.gov.il)

ממדף פסקי הדין

על פטנטים ותחרות

פסק-דין מהפכני של ביהמ"ש העליון מיולי 2021 בע"א 2167/16 סאנופי נ' אוניפארם, עוסק בשאלה: האם בקשה לרשום פטנט, אשר נמצאה כמטעה במישור העובדות שהוצגו בה, עשויה להקים למתחרה עילת תביעה בעשיית עושר ולא במשפט. בית-המשפט העליון ענה על כך בחיוב. ההלכה מייצרת הרתעה מוגברת כנגד ניסיונות אסטרטגיים לרשום פטנט או להאריך משך פטנט שלא כדין, תוך פגיעה בכללי התחרות.

המחלוקת בין הצדדים נסבה על אודות התרופה "פלוויקס". התרופה מיוצרת על ידי סאנופי, חברת תרופות אינובטיבית שהמציאה את החומר הפעיל בתרופה ("קלופידוגרל"), ורשמה בגינו פטנט בשנת 1988. הפטנט של סאנופי פקע כעבור 20 שנים, בשנת 2008; לכן, לכאורה, חברת התרופות הישראלית "אוניפארם" הייתה רשאית לשווק את הגרסה הגנרית לתרופה זו, החל ממועד פקיעת הפטנט, ומבלי להסתכן בתביעת הפרה מצד סאנופי. בפועל, אוניפארם נמנעה מלעשות כן במשך כ-15 חודשים, וזאת נוכח בקשה שסאנופי הגישה לרישום פטנט חדש, בד בבד עם פקיעת תוקפו של הפטנט הראשון. כפי שהתברר, הפורמולה שביסוד בקשת הפטנט החדשה לא היתה אלא גרסה נוספת, זהה בתכונותיה, של החומר הפעיל "קלופידוגרל". הגרסה הנוספת ("Form 2") נוצרה באופן ספונטאני, "בטעות", במסגרת הליך הייצור של הגרסה המקורית ("Form 1"). תופעה זו, המכונה "פולימורפיזם" של חומרים, היא מוכרת בעולם הכימיה. המשנה לנשיאה (בדימ') ח' מלצר הסביר את התופעה באמצעות אנלוגיה לקיר לבנים: החומר הפעיל הוא מעין "קיר לבנים", והחלקיקים הקטנים המרכיבים אותו הם ה"לבנים" עצמן. ה"קיר" (החומר הפעיל) יכול להיווצר גם אם ה"לבנים" המרכיבות אותו מסודרות במנח אופקי, וגם אם הן מסודרות במנח אנכי. מבחינה פונקציונאלית, אין חשיבות לשאלה כיצד התגבש החומר הפעיל "קלופידוגרל" (Form 1 או Form 2), שכן שתי התצורות מאפשרות להפיק אותה תרופה בדיוק. העובדה ש"קלופידוגרל" יכול להתגבש בשתי תצורות והעובדה שהתצורה החדשה נוצרה "בטעות" איינה הלכה למעשה את סיכוייה של סאנופי לקבל הגנת פטנט עבור Form 2, וזאת בהעדר התקדמות המצאתית.

סאנופי הייתה מודעת למצב דברים זה, ובחרה להשמיט את נסיבות הגילוי של Form 2 מהבקשה. אוניפארם, שהייתה ערה לאופיו ה"פולימורפי" של החומר הפעיל "קלופידוגרל", נמנעה מלשווק את גרסתה שלה לתרופה, למרות שזו הייתה מבוססת על Form 1. זאת, מכיוון שהייתה מודעת לסיכון שהמרת החומר הפעיל מ-Form 1 ל-Form 2 תתרחש גם בהליך הייצור שלה ותחשוף אותה לתביעה בגין הפרת פטנט מצד סאנופי. בתקופה שבה בקשת הפטנט של סאנופי עבור Form 2 הייתה תלויה ועומדת ("תקופת השקה בסיכון"), אוניפארם עלולה הייתה להיתפס בהפרת פטנט, משום שקיבול הפטנט היה מקנה לסאנופי זכויות מיום הגשת הבקשה. במילים אחרות, נמצא כי בקשת הפטנט החדשה של סאנופי נבעה ממניעים אסטרטגיים, ונועדה לעכב את כניסתה של אוניפארם (ומתחרות נוספות) לשוק התרופה, ובדרך זו להאריך "דה-פקטו" את המונופול של סאנופי בשוק זה.

בבית המשפט המחוזי בת"א נפסק, כי בקשת הפטנט הנוסף של סאנופי עולה כדי הטעיה של רשם הפטנטים. קביעה עובדתית זו, שאומצה פה-אחד בערכאת הערעור, נתמכה בממצא עובדתי, לפיו סאנופי השמיטה מבקשתה פרטים מהותיים ורלוונטיים בדבר נסיבות גילוי של Form 2. נפסק, כי הכללת דוגמה שגויה לצד השמטת המידע המהותי בדבר נסיבות הגילוי, הובילו להתארכות הדיונים בבקשת הפטנט, ולהארכה בפועל של המונופול של סאנופי בשוק התרופה. על בסיס תשתית עובדתית זו, בית-המשפט המחוזי (כב' השופט ע' גרוסקופף) קבע כי מדובר בהטעיה כלפי רשם הפטנטים, אשר מקימה לאוניפארם עילה לפי עשיית עושר ולא במשפט – לטרור מסאנופי את הרווחים שקצרה על חשבונה במהלך "תקופת ההשקה בסיכון".

בערעור, ברוב דעות, הוחלה העילה של עשיית עושר ולא במשפט תוך פירוש לפי "הפרדיגמה של הפרת כללי התחרות". כב' השופט מלצר הציג מספר פרדיגמות פוטנציאליות ליישום דיני עשיית עושר ולא במשפט, שבאמצעותן ניתן לדון בסוגיה של הפרת כללי התחרות. הראשונה, פרדיגמת הנטילה, עוסקת במקרים שבהם הנתבע נטל משאב מסוים מהתובע, והפיק ממנו רווח. השנייה, הפרדיגמה של הפרת כללי התחרות, עוסקת במקרים שבהם אחד השחקנים בשוק הפך את כללי התחרות, וכתוצאה מכך התעשר. לפי בית-המשפט, הפרדיגמה המתאימה לעניין היא הפרדיגמה של הפרת כללי התחרות.

פרדיגמת הנטילה מתמקדת בהגנה על אינטרס הציפייה של הנפגע, שהמפר נטל ממנו משאב קונקרטי ובשל כך התעשר. לעומת זאת, הפרדיגמה של הפרת כללי התחרות מתמקדת בהגנה על האינטרס הציבורי שבקיומה של תחרות חופשית. הפרדיגמה של הפרת כללי התחרות מבוססת על ההבנה שהפרת כללי התחרות פוגעת בציבור הצרכנים. כב' השופט מלצר קבע כי לפרדיגמה של הפרת כללי התחרות יש כוח הרתעה רב כנגד מפריס פוטנציאליים, שכן היא מתבוננת ברווחים שצמחו למפר כתוצאה מהפגיעה באינטרס הציבורי שבשמירה על התחרות, ולא רק ברווחים שצמחו כתוצאה מפגיעה באינטרס של התובע הספציפי בתיק. ההלכה מאפשרת לשלול מהמפר את כל הרווחים שצמחו לו בעקבות ההפרה. היא מבטאת את החשיבות הרבה שמייחס בית-המשפט לאינטרס הציבורי בשמירה על תחרות הוגנת.

סיכומי של דבר: בית-המשפט העליון פסק שסאנופי הטעתה את רשם הפטנטים, ביודעין ובמתכוון, מתוך כוונה לשמור על המונופול שלה בשוק התרופה למשך זמן נוסף. ההכרעה מבוססת על כך שסאנופי הגישה בקשה לפטנט שסיכוייה היו מלכתחילה קלושים, תוך הסתרת מידע עובדתי רלבנטי, ובכך מנעה מהמתחרה להפיץ גרסה גנרית לתרופה. הדיון הוחזר לבית-המשפט המחוזי, לצורך קביעת סכום ההשבה, באספקלריה של הפרדיגמה של הפרת כללי התחרות.

ראו: ע"א 2167-16 Sanofi נ' אוניפארם בע"מ

ביקבוק מחדש

באוקטובר 2021 פסק בית המשפט העליון בערעור של יצרנית הבשמים המפורסמת "Chanel" כנגד חברת סנט-וויש הישראלית, ואגב כך דן בסוגיות ליבה דיני סימני המסחר.

סנט-וויש בע"מ, חברה ישראלית בבעלות פרטית, רוכשת בשמים של מותגים יוקרתיים ומבקבת אותם מחדש באריזות בקבוקונים של 8 מ"ל במעבדה ביתית של מייסדת החברה. הבקבוקונים נמכרים בעלות של כ-50 שקלים לכל בקבוקון, תוך ציון שם המותג המקורי. חברת שאנל שלחה מכתב התראה בטענה להפרת סימני המסחר וכגיעה במוניטין. סנט-וויש עתרה לביהמ"ש המחוזי לקבלת סעד הצהרתי.

ביהמ"ש המחוזי פסק, כי השימוש הבלתי רשום בסימני מסחר רשומים עונה להגדרת "הפרה" שבסעיף 1 לפקודת סימני המסחר. עם זאת, סנט-וויש הבהירה על גבי הבקבוקונים שאלה ממולאים על ידה וכי אין כל זיקה מסחרית בינה לבין שאנל. על הרקע הזה, בית המשפט המחוזי סבר כי סנט-וויש זכאית להגנת "שימוש אמת" שבסעיף 47 לפקודה, הקובע לאמור: "רישום לפי פקודה זו לא ימנע מאדם מהשתמש שימוש אמת בשמו או בשם עסקו, או בשמו הגאוגרפי של מקום עסקו, שלו או של קודמיו בעסקו, או מהשתמש בהגדר אמיתי של מהותם או איכותם של טובין שלו". נקבע כי סנט-וויש רשאית לבקבוק מחדש את המוצר ולעשות שימוש בבושם היצרנית, שכן אין חשש להטעיית הצרכן. על הכרעה זו, ערערה שאנל.

ביהמ"ש העליון, מפי המשנה לנשיאה כב' הש' נ' הנדל, קיבל את הערעור באופן חלקי, והחזיר את הדיון לבית המשפט קמא לבחון אם העברת הבושם לבקבוקונים פוגעת

בית-המשפט העליון פסק שסאנופי הטעתה את רשם הפטנטים, ביודעין ובמתכוון, מתוך כוונה לשמור על המונופול שלה בשוק התרופה למשך זמן נוסף. ההכרעה מבוססת על כך שסאנופי הגישה בקשה לפטנט שסיכוייה היו מלכתחילה קלושים, תוך הסתרת מידע עובדתי רלבנטי, ובכך מנעה מהמתחרה להפיץ גרסה גנרית לתרופה

באיכות הבושם. כב' הש' הנדל ציין כי חשש להטעיית הצרכן כולל גם שינוי של תכונות המוצר במסגרת האריזה מחדש. שאנל העלתה טענה נוספת לפיה הביקבוק מחדש מדלל את המוניטין היוקרתיים שלה בשוק. לעניין זה, כב' הש' הנדל קבע כי אריזת הביקבוקים של סנט-וויש לא מעמידה תשתית של ממש להוכחת חשש מפני "דילול תדמית" של שאנל. כב' השופט הוסיף, כי הבסיס התיאורטי של הטענה אינו ברור. הטעם לכך הוא שאריזת סנט-וויש לא יכולה להשפיע לרעה על התדמית של שאנל מכיוון שמי שרוכש בקבוק של סנט-וויש רוכש דווקא בשל הביקבוק מחדש, בידיעה ברורה שהאריזה היא של סנט-וויש.

פסק הדין מדגים את המתח שבין הגנה קניינית בסימני מסחר לבין האינטרס של יזמות ותחרות חופשית. השאלה אם מותר למתחרה לארוז מחדש מוצר הנושא מותג מפורסם נוגעת בגבולות ההגנה בסימני מסחר. בית המשפט העליון צעד בעניין שאנל בעקבות הלכת טומי הילפיגר, שם נפסק כי ייבוא מקביל של סחורות הוא מהלך מסחרי מותר וברגיל לא יהוה הפרה של סימן המסחר. ברם, כאשר השימוש בסימן המסחר אינו מתמצה במכירת "סחורה אמיתית", אלא נעשה אגב שינוי תכונות הסחורה – שונה הדבר. רכישת בשמים ומכירתם הן פעולות מותרות המקדמות תחרות ורווחת צרכנים. אולם, פעולותיה של סנט-וויש הכוללות ביקבוק מחדש עשויות להוות הפרה, אם ימצא כי תכונות המוצר המקוריות – לא נשמרו.

לע"א 8668-19-19 Chanel נ' סנט וויש בע"מ (מיום 31.10.2021) [לחצו כאן](#).

לה"פ (תל אביב-יפו) 37077-01-17 סנטוויש בע"מ נ' Chanel (מיום 30.10.2019) [לחצו כאן](#).

לע"א 7629/12 אלעד מנחם סוויסה נ' Tommy Hilfiger Licensing LLC (מיום 16.11.2014) [לחצו כאן](#).

האם אנחנו משלמים מחיר מופרז לחניה בשדה התעופה?

בית המשפט המחוזי פסק לאחרונה, כי אף שרשות שדות התעופה מהווה מונופול בתחום החנייה באזור נתב"ג, הרי שהמחיר שהיא גובה עבור החנייה אינו מופרז. כידוע, עילת המחיר המופרז היא עילה שנויה במחלוקת, ותחולתה בדין הישראלי טרם הוכרעה על-ידי בית המשפט העליון.

מדובר בתובענה ייצוגית שהוגשה על-ידי עמרי לובובסקי, אשר החנה את רכבו פעמיים בנמל התעופה בן גוריון בשנים 2013-2014, בחניון לטווח הקצר ובחניון לטווח הארוך. סכום התביעה העמד על סך 200,000,000 ש"ח, וקבוצת התובעים הוגדרה ככל מי שבמהלך התקופה הרלוונטית החנה את רכבו בחניוני רשות שדות התעופה (נתב"ג ושדה דב), ושילם עבור כך.

לובובסקי טען שדמי החניה שגובה רשות שדות התעופה הם בבחינת אגרה, ונגבים בחוסר סמכות. טענה זו נדחתה. בית המשפט פסק כי דמי חנייה מהווים מחיר ולא אגרה, בהתבסס על כך שברגיל, תשלום מחיר השווה לערך התמורה אינו נחשב כתשלום חובה, וזאת אף אם מדובר בשירות מטעם השלטון. כמו כן, ככל שיש לאזרח יכולת לרכוש את השירות במסגרת השוק החופשי, התשלום בדרך-כלל לא ייחשב כאגרה. העובדה כי שירותי חנייה ניתנים במרבית המקרים על-ידי חניונים פרטיים בשוק החופשי, מחזקת את המסקנה שלא מדובר באגרה.

ומה באשר לגובה המחיר? לובובסקי טען כי הרשות מנצלת את היותה מונופול ואת היעדר חלופה לשירותי החנייה בשדה התעופה, וגובה מחיר מופקע. לצורך הכרעה, היה על בית המשפט להכריע בשאלה אם הרשות מהווה מונופול בנושא החנייה בשדות התעופה. בשאלה זו נפסק כי בהתאם למבחן תחליפיות הביקוש, השוק הרלוונטי הוא שוק דרכי ההגעה לשדות התעופה. התחליפים הקיימים לשימוש בחניון בשדה

השאלה אם מותר למתחרה לארוז מחדש מוצר הנושא מותג מפורסם נוגעת בגבולות ההגנה בסימני מסחר. בית המשפט העליון צעד בעניין שאנל בעקבות הלכת טומי הילפיגר, שם נפסק כי ייבוא מקביל של סחורות הוא מהלך מסחרי מותר וברגיל לא יהוה הפרה של סימן המסחר. ברם, כאשר השימוש בסימן המסחר אינו מתמצה במכירת "סחורה אמיתית", אלא נעשה אגב שינוי תכונות הסחורה – שונה הדבר

עילת המחיר המופרז היא עילה שנויה במחלוקת, ותחולתה בדין הישראלי טרם הוכרעה על-ידי בית המשפט העליון

התעופה הם בעיקר הגעה בתחבורה ציבורית כגון רכבת, אוטובוס או מוניית. לעניין חניונים לטווח הארוך, תחליפים אלה עשויים להיות ראויים, וניתן להעלות על הדעת שימוש בהם כאשר מדובר בנסיעה לחו"ל. עם זאת, הגעה ברכבת או אוטובוס אינו תחליף יעיל לשימוש בחניון לטווח הקצר, המיועד בדרך כלל לאנשים המעוניינים ללנות נוסע לחו"ל, או לקבל את פניהם של השבים. זאת ועוד: שימוש במוניות הוא בדרך-כלל יקר יותר מהחניית הרכב בחניון. על רקע ניתוח שוק זה, נפסק כי רק לעניין החניון לטווח הקצר, אשר לגביו לא קיימים תחליפים טובים לחניה בשדה התעופה, הרשות מהווה מונופול.

בשאלת המחיר המופרז נפסק כי למרות שהמחיר הנגבה נמצא בטווח העליון של מחירי החנייה, בהשוואה לחניונים ציבוריים אחרים, אלה אינם מחירים מופרזים. בית המשפט התייחס לשני פרמטרים: שאלת קיומו של כוח שוק המאפשר למונופול לנצל את כוחו לרעה, והפער שבין התמחור בפועל לתמחור מבוסס עלויות. רשות שדות התעופה נהנית מכוח שוק המאפשר לכאורה ניצול לרעה, שכן התחליפים לחניון לטווח הקצר אינם מספיק טובים או שהם יקרים מדי, ולכן אין היא צריכה לחשוש מעזיבת הלקוחות. אשר לפער בין המחיר בפועל לתמחור מבוסס עלויות, נבחנו שלושה מבחני משנה: מבחן עלויות הייצור, המודד את הפער שבין מחיר השירות לבין עלות מתן השירות; מבחן ההשוואה, המשווה את המחיר שגבה בעל המונופול בעבור השירות למחיר המקובל בשוק; ומבחן הרווחיות, הבוחן את רווחיות בעל המונופול ביחס לרווחיות המקובלת בענף הרלוונטי. לאחר שקלול המבחנים, בית המשפט פסק שלא עלה בידי התובע להוכיח במידה הנדרשת שמחירי החנייה הנגבים בנתב"ג הם מופרזים. זאת, בעיקר משום שתעריפי החנייה בנתב"ג נראים סבירים בהשוואה לתעריפי החנייה בחניונים של שדות תעופה אחרים בעולם, ושל חניונים ציבוריים בישראל.

לפסק הדין ראו: [ת"צ \(מחוזי מר'\) 36209-02-15 לובובסקי נ' רשות שדות התעופה \(נב\) \(10.10.2021\)](#).

על רגולציה של האמנות במרחב הציבורי

"ירושלים" – זו הייתה התמונה שנדונה לאחרונה בבית-המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים. בדצמבר 2021 דחה בית המשפט עתירה, שביקשה להורות למוזיאון העירוני בעיר שלא להסיר יצירה זו, של האמן **דוד ריב**, אשר נתלתה כחלק מתערוכה שאצרה אוצרת המוזיאון. הסרת היצירה התבססה על חשש לפגיעה ברשות הציבורי; זאת משום שבציור – לצד דמויות חרדים מתפללים בכותל והכיתוב "ירושלים של זהב", מופיעות המילים: "ירושלים של חרא". בית המשפט השתכנע כי הנהלת המוזיאון קיבלה בעניין זה החלטה עצמאית, וקבע כי מותר לראש עירייה להביע בפני המוזיאון את עמדתו השלילית כנגד היצירה. פסיקת בית המשפט התבססה על סמכותו של המוזיאון לפי סעיף 4 לחוק המוזיאונים, התשמ"ג-1983 להחליט בדבר תוכן התערוכות המוצגות.

בפסיקתו נסמך בית המשפט על פסק דינו של בית המשפט העליון בעניין **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ראש עיריית חיפה**, מנובמבר 2020. באותו ענין דובר בדרישה של כנסיות נוצריות להסיר מתערוכה במוזיאון עירוני יצירות שלפי הנתען הציגו את ישו באור נלעג ופוגעני. בעקבות סערה ציבורית, חלק מהיצירות שבמחלוקת הוכנסו לחדר נפרד, ובכניסה אליו תלה המוזיאון שלט אזהרה. בית המשפט פסק כי המוזיאון רשאי היה לפעול בדרך זו, שכן הוא נהנה מאוטונומיה לניהול תערוכות. צוין כי שעה שמדובר במוזיאון עירוני, ראש העירייה רשאי להביע עמדתו בפני הגורם המוזיאלי, במטרה להגן על רגשות הציבור. יושם אל לב כי באותו מקרה, היצירות לא הוסרו כליל מהתערוכה.

נראה כי פסק-הדין בענין ריב מציין נסיגה מהלכות מושרשות המרוממות את חופש הביטוי לדרגה של זכות בעל ערך מיוחד בתרבות דמוקרטית; זוהי זכות הנדחית רק מול וודאות קרובה לפגיעה ממשית באינטרס ציבורי מוגן

נראה כי פסק-הדין בענין ריב מציין נסיגה מהלכות מושרשות המרוממות את חופש הביטוי לדרגה של זכות בעל ערך מיוחד בתרבות דמוקרטית; זוהי זכות הנדחית רק מול וודאות קרובה לפגיעה ממשית באינטרס ציבורי מוגן. ברי כי מוזיאון ציבורי מוסמך לקבוע את התוכן של התערוכה; ואולם לצד עצם הסמכות, עומדת שאלת שיקול הדעת המנהלי. ספק אם בעניין ריב ניתן משקל מספיק למבחני הסבירות החוקתיים, שמטרתם למנוע פגיעה בלתי מידתית בחופש הביטוי והיצירה. השיקול בדבר "רגשות הציבור" עלול להוות מדרון חלקלק לפסילה צנזוראלית של תכנים שמקורה בשיקולים פוליטיים. כבר נפסק כי חופש הביטוי נמדד על פי כוחה של החברה לספוג ביטויים פוגעניים שנועדו לזעזע ולטלטל, שהרי אין זו חכמה להגן על אמירות הנעימות לאוזן. נזכיר את משנתו החשובה של בית המשפט העליון בענין **יצחק לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות** משנת 1987 (מפי כב' הש' א' ברק, בפס' 24 לפסק דינו):

"ההשוואה בין הנער היהודי שהעביר תכשיטים תחת הכיבוש הנאצי לבין הנער הערבי שהעביר תכשיטים תחת הממשל הצבאי... עשוי לפגוע ברגשות הציבור היהודי... אני עצמי, ילד הייתי בשואה, וחציית גדירות וגבולות הנשמרים על ידי הצבא הגרמני כאשר על גופי דברים שהעברתם אסורה. ההקבלה בין חייל גרמני העוצר ילד זה לבין חייל ישראלי העוצר נער ערבי צורבת את לבי. עם זאת, אנו חיים במדינה דמוקרטית, אשר בה צריבת לב זו היא לב ליבה של הדמוקרטיה. כוחה של זו אינה ההכרה בזכותי לשמוע דברי נועם, הערבים לאוזני. כוחה של זו בהכרה בזכותו של הזולת להשמיע דברים הצורמים את אוזני והצובתים את לבי."

לפסק הדין בענין ריב ראו:

[עת"ם \(מנהליים ת"א\) ריב נ' ראש עיריית רמת-גן \(נבו 30.12.2021\)](#).

לחוק המוזיאונים ראו:

[חוק המוזיאונים, התשמ"ג-1983](#).

לפסק הדין בענין עיריית חיפה ראו:

[עע"ם 2211/19 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ראש עיריית חיפה ומוזיאון חיפה \(נבו 11.11.2020\)](#).

להלכת לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות ראו:

[בג"ץ 14/86 לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות \(תקד"ן 5.2.1987\)](#).

חוק הריכוזיות הישראלי אינו חל על ממשלת סין

בית המשפט העליון נדרש לאחרונה להכריע בסוגיה עקרונית הנוגעת לתחולתו של החוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, התשע"ד-2013, על מדינות זרות המחזיקות בתאגידים בישראל. פסק הדין בבג"ץ 2859/20 **התאחדות הקבלנים בוני הארץ נ' הוועדה לצמצום הריכוזיות** בחן עתירה כנגד הממונה על התחרות, שהחליטה שלא לכלול ברשימת "הגופים הריכוזיים" את ממשלת סין ותאגידים הנשלטים על ידה, אף כי אלה שולטים בחברת תנובה הישראלית. הקביעה לפיה גוף הוא "ריכוזי" היא בעלת נפקות בשלושה אפיקים עיקריים: על גוף ריכוזי חלות הגבלות בנוגע להקצאת משאבים ונכסים ציבוריים; על גוף ריכוזי חל איסור על יצירת פירמידת שליטה של יותר משתי קומות; ובנוסף הוא מוגבל באחזקות צולבות בתאגיד פיננסי וריאלי בו-זמנית.

בית המשפט פסק כי בהעדר קביעה מפורשת בחוק, ונוכח שיקולים של יחסי חוץ וביטחון, לא ניתן לכלול "מדינה" ברשימת הגופים הריכוזיים לפי חוק הריכוזיות. חוק זה נועד לטפל בתופעת הריכוזיות הכלל-משקית בישראל, המבוססת בשליטה צולבת ורחבה של גורמים מעטים בענפים רבים במשק. סעיף 4 לחוק מגדיר "גורם ריכוזי" בהתייחס בעיקר למחזורי מכירות. העותרת טענה כי חברת Bright-Food נשלטת על ידי הממשלה הסינית באמצעות חברת הנכסים של שנגחאי, ובשל

אחזקותיה בתנובה – אשר כשלעצמה נכללת ברשימת הגופים הריכוזיים לפי החוק, על הממונה לכלול גם את ממשלת סין ברשימת הגופים הריכוזיים. בית המשפט דחה עמדה זו, בהתבסס על פרשנות תכליתית של החוק:

א. במישור הסובייקטיבי (כוונת המחוקק) – החוק נועד לחול במישור המסחרי-התאגידי, מתוך צורך להתמודד עם הקצאה של נכסי מדינה לידיים פרטיות. סעיפים 4(ג) ו-30(ג) לחוק מחריגים מתחולת החוק את מדינת ישראל וגורמים הנשלטים על ידה. העדר קביעה מפורשת המחילה את החוק על ישות מדינתית זרה – מלמדת על כוונת המחוקק להימנע מתחולה זו.

ב. במישור האובייקטיבי – נקבע כי החוק אינו מתיימר להתמודד עם סוגיות הנוגעות ליחסי החוץ והביטחון של המדינה. החוק נועד להתמודד עם סוגיות כלכליות הנוגעות לריכוזיות בידי תאגידים וגורמים פרטיים. הכרה בממשלת סין כגוף ריכוזי מחייבת את הממונה לשקול שיקולים במישור הבינלאומי, ואלה חורגים ממסגרת סמכותה של הממונה על התחרות.

בית המשפט פסק כי הממונה על התחרות פעלה כדין שעה שבחרה שלא לכלול את ממשלת סין ברשימת הגופים הריכוזיים. צוין כי המקרה מערב שיקולים של תחרות ויעילות כלכלית עם שיקולים של יחסי חוץ וביטחון, וכי סמכות הממונה על התחרות מתמצית בשיקולים כלכליים. פסק-הדין יוצר הבחנה בין ריכוזיות הנגרמת בעטיו של גורם מסחרי פרטי לבין ריכוזיות מכוח המדינה, ומחריג מתחולת החוק פעילות של גורם מדיני. נציין כי לפי דו"ח של המכון למחקרי ביטחון לאומי באוניברסיטת תל אביב, נכון לשנת 2020, ממשלת סין ביצעה שמונה רכישות בחברות ישראליות בהיקף מעל 5 מיליארד דולר. למרות ההיקף הכספי והתוצאה הריכוזית העלולה להיווצר, הטיפול בסוגיה זו יישאר מחוץ לגדרי החוק לקידום תחרות ולצמצום הריכוזיות.

לפסק הדין ראו: [בג"ץ 2859/20 התאחדות הקבלנים בוני הארץ נ' הוועדה לצמצום הריכוזיות - רשות התחרות \(נבו 30.11.2021\)](#)

לדו"ח המכון למחקרי ביטחון לאומי מחודש – ["השקעות סיניות בישראל: התפתחויות ומבט לעתיד"](#)

עוד על איכוני שב"כ

שוב דן בג"צ בשאלה – הפעם על רקע גל האומיקרון – אם ראוי להפעיל את השב"כ לצורך איכון אזרחים מאומתי קורונה (בג"ץ 8196/21 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ממשלת ישראל, מיום 2.12.2021, כב' השופטים ג' קרא, ע' גרוסקופף, וכבוד המשנה לנשיאה נ' הנדל). הסוגיה עלתה לדיון בעתירת האגודה לזכויות האזרח בישראל בעניין תקנות שעת חירום (הסמכת שירות הביטחון הכללי לסייע במאמץ הלאומי לצמצום התפשטות זן אומיקרון omicron של נגיף הקורונה החדש), תשפ"ב-2021 (עד יום 02.12.2021).

בשני פסקי-דין קודמים בג"ץ פסק, כי יש להגביל את היקף ההסתייעות בשב"כ למקרים בהם החולה המאומת אינו משתף פעולה עם החקירה האפידמיולוגית. הנימוק לכך מושתת על הפגיעה הקשה בזכויות היסוד ומרקם החברה הדמוקרטית. גם הפעם, השאלה המרכזית שנבחנה היא, האם השימוש באיכון על ידי השב"כ הוא מידתי בנסיבות העניין, בהתחשב בהתפרצות וריאנט האומיקרון. בג"צ דחה את העתירה ונמנע מלבטל את תקנות החירום. כב' הש' הנדל, אשר מפיו ניתן פסק-הדין, ציין כי מצב התחלואה שנוצר עם הופעת האומיקרון שונה מזה שעמד לפני בית המשפט במקרים הקודמים: כאשר אנו עוסקים בוריאנט חדש, הזמן הוא מרכיב חשוב ביותר לצורך מניעת התפשטותו. הצורך בתגובה מהירה עשוי להצדיק שימוש בתקנות לשעת חירום. במידה ונחייב את הממשלה לחוקק חקיקה ראשית על מנת להתמודד עם

בית המשפט פסק כי הממונה על התחרות פעלה כדין שעה שבחרה שלא לכלול את ממשלת סין ברשימת הגופים הריכוזיים. צוין כי המקרה מערב שיקולים של תחרות ויעילות כלכלית עם שיקולים של יחסי חוץ וביטחון, וכי סמכות הממונה על התחרות מתמצית בשיקולים כלכליים

האומיקרון, העניין עלול להימשך זמן רב, ואין הדבר מתאים לקצב ההתפשטות המואץ של הנגיף.

בית המשפט בחן אם השימוש בכלי השב"כ הוא מידתי ומוצדק לגופו. השופט הנדל ציין כי התקנות החדשות מותאמות למידותיו של הוריאנט החדש, ובנוסף הן מקנות לשב"כ סמכות מוגבלת בזמן. בנוסף, סמכות השב"כ תחול רק ביחס לחולים שיש יסוד ממשי להניח שהם נושאים את הזן החדש. לפיכך, יחד עם חוסר הוודאות בנוגע לאומיקרון ולהשפעותיו, ובשים לב לכך שמדובר בהוראת שעה למשך 5 ימים בלבד, הרי שלא הוכח כי הרגולציה פוגעת בפרטיות ברמה לא מידתית.

נציין כי הרשות להגנת הפרטיות פרסמה חוות דעת בסוגיה זו בנובמבר 2021. עמדת הרשות היא, שבטל הנוכחי ראוי לבצע מעקב בטרם יאשר מנגנון האיכון, ובמטרה לספק מענה לשאלות מהותיות: האם הנגיף החדש עמיד לחיסונים? האם הגבלות חלופיות מספיקות לבלום את התפשטותו? הרשות ציינה כי השימוש באיכוני שב"כ הוא אמצעי חריג ביותר, המגלם פגיעה קשה בפרטיות ובאופי הדמוקרטי של המשטר בישראל. זכותו הבסיסית של אדם היא לשמור על פרטיותו בכל הקשור למקום המצא בזמן מסוים. נציין כי משך התקנות הוגבל עד ליום 5 לדצמבר 2021 והוא לא הוארך.

לתקנות שעת חירום ראו:

[תקנות שעת חירום \(הסמכת שירות הביטחון הכללי לסייע במאמץ הלאומי לצמצום התפשטות זן אומיקרון omicron של נגיף הקורונה החדש\), תשפ"ב-2021 \(עד יום 02.12.2021\)](#)

לעמדת הרשות להגנת הפרטיות בנושא איכוני ראו:

[עמדת הרשות להגנת הפרטיות בנוגע להסתייעות בשירות הביטחון הכללי לאיתור מגעים](#)

לפסק הדין ראו:

[בג"ץ 8196/21 האגודה לזכויות האזרח בישראל ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' \(פורסם ב-2.12.21\)](#)

ממדף הדו"חות

האם נטפליקס תוכנן לרגולציה ישראלית?

ביולי 2021 פורסם דו"ח הוועדה ל"אסדרת-העל בתחום השידורים" בראשותו של ח"כ רועי פולקמן. הוועדה הוקמה באוגוסט 2020 על ידי שר התקשורת יועז הנדל, במטרה לגבש המלצות לתיקוני רגולציה בתחום השידורים בישראל – ענף העובר שינויים דינמיים בעיקר על רקע כניסת האינטרנט לעולם הטלוויזיוני. הגידול הדרמטי של היקף המנויים לשירותי סטרימינג בינלאומיים הוביל לצורך לבחון מחדש את הרגולציה בענף זה, מתוך התייחסות להיבטים של תחרות, לצד איזון הנטל הרגולטורי המוטל על גופי שידור מקומיים. הוועדה ציינה בדו"ח, כי שתי הנחות היסוד שעמדו לנגד עיניה הן הצורך בצמצום רגולציה מיותרת, בד בבד עם השאיפה ליצור רגולציה אפקטיבית שתבטיח שוק תחרותי המספק לציבור מוצר מגוון ואיכותי.

בשנים האחרונות התחוללו שינויים דרמטיים באופן אספקת שידורים וצריכתם, וזאת לאור התבססותן של פלטפורמות שידור OTT (Over The Top): שידור על גבי האינטרנט), ישראליות ובינלאומיות, המעבירות תוכן ב"סטרימינג" (הזרמת מדיה) וב-VOD (צפייה לפי דרישה). כניסת האינטרנט לעולם הטלוויזיוני הגדילה את ההיצע והמגוון ותרמה להורדת מחירים, אך בד בבד יצרה פער רגולטורי בין הפלטפורמות החדשות לבין גופי השידור המסורתיים. אלה יצרו צורך לבחון מחדש את הרגולציה ולגבש המלצות.

מצב התחלואה שנוצר עם הופעת האומיקרון שונה מזה שעמד לפני בית המשפט במקרים הקודמים: כאשר אנו עוסקים בוריאנט חדש, הזמן הוא מרכיב חשוב ביותר לצורך מניעת התפשטותו. הצורך בתגובה מהירה עשוי להצדיק שימוש בתקנות לשעת חירום

המלצה עיקרית של הוועדה היא להקים רשות אחודה לשידורים – "רשות השידורים המסחריים", אשר תפעל כיחידה עצמאית במשרד התקשורת ותפקח על כלל הגופים המשדרים. הכוונה היא לאחד את שני הרגולטורים המופקדים כיום על התחום: "המועצה לשידורי כבלים ושידורי לוויין", המפקחת על פלטפורמות השידור הרב-ערוציות בכבלים ובלוויין ("HOT" ו-"yes"), ו-"הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו", המפקחת על שידורי הערוצים המסחריים ("קשת 12", "רשת 13"). הוועדה המליצה גם על הקמת מועצת שידורים שתהא אמונה על התווית מדיניות הרשות ועל קביעת כללי אסדרה, כגון הגנה על קטינים, לרבות בדרך של חקיקת משנה.

ועדת פולקמן בדעה, כי ראוי לאמץ את גישת "האדישות הטכנולוגית" ולהחיל רגולציה על גופי שידור בהתאם לאופי השירות שהם מציעים ולא בהתאם לטכנולוגיה שעליה הם מתבססים. הוועדה הציעה להגדיר "ספק תכנים אודיו-ויזואליים" כ"מי שפעילותו העיקרית העברה של מגוון תכנים אודיו-ויזואליים למנויים, ובלבד שהתכנים משודרים ביוזמתו, באמצעות ממשק בשליטתו, והכל בין שהתכנים המדוברים ניתנים לצפייה בזמן אמיתי, בו זמנית, על ידי הציבור, ובין שהתכנים ניתנים לצפייה במועד ובמקום לפי בחירת הצופה". הגדרה זו נועדה ליתן מענה להתפתחות הטכנולוגית המאפשרת לצרכן גמישות בצפייה בשידורים.

בד בבד, הוועדה ציינה את החשש כי הטלת רגולציה זהה על כל שחקני השידורים בלא הבחנה, עלולה להציב חסמים רגולטורים להמשך התפתחותו של שוק זה. במטרה לאפשר כניסת מתחרים, הוועדה סבורה שראוי לקבוע רף כניסה להחלת הרגולציה, בהתאם לגודלו של ספק התוכן, ולהבחין בין ספק מקומי לספק בינלאומי. כך, על ספק תכנים מקומי בעל היקף פעילות "בינוני", שסך הכנסותיו הוא 300 עד 600 מיליון ש"ח, תחולנה שורת חובות: חובת קבלת רישיון לשידורים, חובה להשקיע בהפקות מקור וסוגה עילית (דרמה ודוקומנטרי), הגנה על ילדים, חובות להנגשת שידורים לאנשים עם מוגבלויות וכן חובות בתחום האתיקה. על ספק תכנים מקומי בעל היקף פעילות "רחב", שסך הכנסותיו הוא 600 מיליון ש"ח ומעלה, תחול חובה מורחבת להשקעה בהפקות סוגה עילית וחובות בתחום הצרכנות, שעיקרם הגנה על הציבור מפני ניצול או הטעיה באופן קבלת השירות, וביטול חבילות הבסיס של הערוצים.

אשר לספקי תוכן בינלאומיים – התוכן הזר המגיע מהעולם הגדול מהווה תחרות על עינו של הצופה מול התוכן המקומי ישראלי. רשת נטפליקס היא הגדולה והמוכרת: כ-800,000 עד מיליון משקי בית מחוברים אליה. לדעת הוועדה, הגיעה העת לדרוש מהחברות הזרות לעמוד במכסה מסויימת של הפקת תוכן ישראלי מקורי, הן מפאת חשיבותו לציבור בישראל והן במגמה לשמור על תחרות הוגנת בין לבין ערוצי שידור מקומיים. הוועדה ראתה חשיבות לדאוג שהצופה הישראלי יצרוך לא רק תוכן זר כי אם גם ישראלי, משום שהיצירה המקומית מהווה חלק חשוב בתרבות הישראלית, בשיח הציבורי ובחינוך דור העתיד. עם זאת, מספר השחקניות הבינלאומיות בישראל עודו מצומצם, והחשש הוא שהטלת חובה להשקיע בתוכן מקומי תיצור חסם כניסה. לכן, ההמלצה היא לחייב את שחקניות הסטרימינג הבינלאומיות (כגון: נטפליקס, אפל TV, דיסני+) בהשקעות תוכן מקומי רק אם היקף ההכנסה השנתית משידורים בישראל עולה על 300 מיליון ש"ח.

שידורי ספורט קיבלו התייחסות מיוחדת, בהיותם בעלי מאפיינים ייחודיים: ביקוש קשיח וצפייה ליניארית. אוהדי ספורט המתעניינים באירוע ספורט מסוים לא יסתפקו באירוע אחר; בנוסף, קיים ערך רב לצפייה ליניארית (בזמן אמת), שכן צפייה מאוחרת נעשית לאחר שתוצאת המשחק כבר ידועה. בנוסף, העדפות הצופה הישראלי מלמדות על מקומם המרכזי של שידורי הספורט. לכן, ערוץ שידור יתקשה לחדור אל השוק ולגרוף נתח שוק משמעותי מבלי שיציע מגוון משמעותי של שידורי ספורט. מאפיינים אלה מחייבים אסדרה ייחודית, שתימנע פרקטיקות אנטי-תחרותיות, כגון הסדרי בלעדיות. חוליות השיוק בענף זה כוללות את בעלי זכויות השידור במשחקי הספורט, את ערוצי הספורט הרוכשים מהם את זכויות השידור, ואת ספקי התכנים המשדרים

ועדת פולקמן בדעה, כי ראוי לאמץ את גישת "האדישות הטכנולוגית" ולהחיל רגולציה על גופי שידור בהתאם לאופי השירות שהם מציעים ולא בהתאם לטכנולוגיה שעליה הם מתבססים

הוועדה ציינה את החשש כי הטלת רגולציה זהה על כל שחקני השידורים בלא הבחנה, עלולה להציב חסמים רגולטורים להמשך התפתחותו של שוק זה. במטרה לאפשר כניסת מתחרים, הוועדה סבורה שראוי לקבוע רף כניסה להחלת הרגולציה, בהתאם לגודלו של ספק התוכן, ולהבחין בין ספק מקומי לספק בינלאומי

שידורי ספורט קיבלו התייחסות מיוחדת, בהיותם בעלי מאפיינים ייחודיים: ביקוש קשיח וצפייה ליניארית. אוהדי ספורט המתעניינים באירוע ספורט מסוים לא יסתפקו באירוע אחר; בנוסף, קיים ערך רב לצפייה בזמן אמת, שכן צפייה מאוחרת נעשית לאחר שתוצאת המשחק כבר ידועה

על ספקי התוכן יוטל איסור לרכוש זכויות בבלעדיות מערוצי הספורט, וזאת במגמה להנמיך חסמי כניסה ולהנגיש את שידורי הספורט לציבור במגוון רחב

לכתב המינוי של ועדת פולקמן:

https://www.gov.il/BlobFolder/policy/07092020/he/Appointment_of_a_committee_to_examine_the_super-regulation_in_the_field_of_broadcasting.pdf

לדו"ח ועדת פולקמן:

https://www.gov.il/BlobFolder/reports/27072021/he/Report-Folkman_Committee.pdf

ממשל תאגדי, רגולציה חצי-קוגנטית וקורונה

ביולי 2021 פרסם ארגון ה-OECD את ה-Corporate-Governance Factbook לשנת 2021. זהו דו"ח המתפרסם אחת לשנתיים, ומכיל מחקר בינלאומי השוואתי בנוגע לרגולציה פיננסית בשוק ההון. הדו"ח הנוכחי, המתייחס לשנים 2019-2021, עוסק בחמישים מדינות וביניהן ישראל. הממצאים העיקרים מצביעים על כך ש-90% מהמדינות שהשתתפו במחקר ביצעו תיקוני חקיקה לטיוב האסדרה של הממשל התאגידי. הדו"ח מציג את המגמות בתחום זה בחתך של ארבעה מישורים: תפקיד הרגולטור הפיננסי בהתייחס לחברות ציבוריות; החובות החלות על משקיעים מוסדיים; החובות המוטלות על נושאי משרה בחברה; וכן – גיוון מגדרי וייצוג נשי בדירקטוריונים.

תפקיד הרגולטור הפיננסי – חקיקה שאומצה במדינות הנבדקות מצביעה על מגמה של מעבר מרגולציה הדוקה, המורכבת מכללים קוגנטיים, לרגולציה חצי-קוגנטית, שחלק מהוראותיה הן בגדר "אמץ או גלה". מדובר על שינוי תפיסתי ממודל אכיפה למודל המתבסס על הכוונה ודרישה לגילוי מידע. למשל, בכל הנוגע למספר הדירקטורים החיצוניים בחברה ציבורית, חלק מהמדינות לא קובעות דרישה כמותית מוחלטת אלא רק מינימום נדרש. בד בבד, מוטלת על החברה הציבורית החובה לדווח על מספר הדירקטורים החיצוניים המשתתפים בדירקטוריון. דוגמא נוספת ניתן לראות בנוגע לגיוון מגדרי בדירקטוריון: בחלק מהמדינות אין חובה לייצוג מינימלי של נשים; בד בבד, הרגולטור מחייב את החברה לחשוף בדוחותיה את מדיניותה בכל הנוגע לגיוון מגדרי.

חובות החלות על משקיעים מוסדיים – ממצאי המחקר מראים כי ב-50 מדינות, המשקיעים המוסדיים מחזיקים מעל ל-40% מהכסף המושקע בשוק ההון. בהיותם המחזיקים בחלק הארי של כספי החיסכון של הציבור, הגופים המוסדיים נתפסים כשומרי סף האמונים על הגנת על האינטרס הציבורי. לפיכך, במדינות רבות מוטלות על הגופים המוסדיים חובות שנועדו להגביר את מעורבותם בהנהלות החברות שבהן הם משקיעים: א. בחברות עם גרעין שליטה – עולה חשש שבעל השליטה יעשה שימוש במשאבי החברה למימוש אינטרס עצמי. לכן, בעסקאות בהן בעל השליטה עומד משני צידי המתרס, מוחל מנגנון אישור מיוחד שמעניק זכות וטו לבעלי מניות המיעוט. במצבים אלה, מצופה מהגופים המוסדיים להפעיל את זכות הוטו שלהם בתור בעלי מניות מיעוט ולהתנגד במצבים בהם קיים חשש לניצול פסול של משאבי החברה. ב. בחברות "ללא גרעין שליטה" – במצב זה, מי שיכול לכוון את פעילות החברה הוא ההנהלה הבכירה של התאגיד, שבחלק ניכר מהמקרים אינה מחזיקה

חקיקה שאומצה במדינות הנבדקות מצביעה על מגמה של מעבר מרגולציה הדוקה, המורכבת מכללים קוגנטיים, לרגולציה חצי-קוגנטית, שחלק ניכר מהוראותיה הן בגדר "אמץ או גלה". מדובר על שינוי תפיסתי ממודל אכיפה למודל המתבסס על הכוונה ודרישה לגילוי מידע

במניות בחברה. גורמי ניהול כאלה עלולים שלא להפנים באופן מלא את הסיכונים
לבעלי המניות הנובעים מהחלטותיהם. לכן, בעסקאות מהותיות של החברה, העשויות
להשפיע על מחיר המניה וכתוצאה מכך על כספי החוסכים, מוטל על הגופים המוסדיים
לממש את זכותם ולהפעיל שיקול דעת באופן המיטיב ביותר עם ציבור המשקיעים.

הרגולציה הפיננסית המקובלת בעולם נוקטת בשתי דרכים עיקריות כדי לוודא שהגופים
המוסדיים עומדים בחובותיהם. דרך אחת היא לחייב את המוסדיים לממש את זכות
הוטו שלהם ולהפעיל שיקול דעת בעסקאות מהותיות שתוצאותיהן עלולות להשפיע
על מחיר המניה. דרך שנייה היא לחייבם לחשוף לציבור את מדיניות ההצבעה וכן את
הפעמים בהן נקטו או לא נקטו בהצבעות בעסקאות מהותיות. ממצאי הדו"ח מראים
כי בין השנים 2015-2020 חלה עליה של 32% באימוץ רגולציה המחייבת גופים מוסדיים
לחשוף את מדיניות ההצבעה שלהם.

מעניין בהקשר זה להתבונן בדרישות ההצבעה המוטלות על גופים מוסדיים בישראל:
סעיף 77 לחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 מטיל חובה על מנהל קרן
בגוף מוסדי לממש את זכות ההצבעה בהתאם לתנאים ששר האוצר יקבע בתקנות.
תקנה 2 לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (השתתפות חברה מנהלת
באסיפה כללית), תשס"ט-2009, מחייבת את הגוף המוסדי להשתתף ולהצביע באסיפת
בעלי מניות, בעד או נגד החלטה המובאת לאישור, למעט עסקאות שאינן דורשות רוב
מיוחד. בעסקאות הדורשות רוב מיוחד, כגון עסקה חריגה עם בעל השליטה, המנהל
בגוף המוסדי מחויב להשתתף בישיבה ולהפעיל שיקול דעת ביחס להצבעה. קביעה
דומה מעוגנת בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (השתתפות חברה
מנהלת באסיפה כללית), תשס"ט-2009. בנוסף, לפי חוזר 2014-9-6 שהוציאה רשות
שוק ההון, הגופים המוסדיים חייבים לפרסם את מדיניות ההצבעה שלהם באסיפת
בעלי המניות, את אופן ההצבעה, ואת תוצאות ההצבעה הסופיות. הפרה של חובת
ההשתתפות וחובת הדיווח מאפשרת לרגולטור לרשות להטיל עיצום מנהלי, בהתאם
לסעיף 17 לתוספת הראשונה בתקנות הנ"ל.

בפן האמפירי, נפנה למחקרם של ד"ר עידו באום ועו"ד עדי ארן, "מה עשה הכסף
שלנו היום? שקיפות בהצבעות הגופים המוסדיים באספות כלליות של בעלי מניות",
המשפט (תשפ"א) 111. המחקר, המתייחס לשנים 2018-2019, בחן את יישום חובת
הפרסום על מדיניות הצבעה ואופן ההצבעה כמשתקף ב-89 אתרי אינטרנט של גופים
מוסדיים. בנוגע לפרסום מדיניות הצבעה: נבדקה רמת נגישות המידע לפי מספר
ה"הקלקות" הנדרשות. ברוב האתרים שנסקרו ניתן להגיע באמצעות הקלקה אחת,
ב-29% מהאתרים נדרשות שתי הקלקות וב-9% לא נמצא פרסום על מדיניות ההצבעה.
בנוגע לפרסום ההצבעות – ברוב האתרים שנבחנו (39%) נדרשו אחת עד שלוש
הקלקות לקבלת מידע וב-6% לא פורסם מידע המשקף את אופן ההצבעה. הרב הגורף
(68%) מפרסם את פעולות הצבעות בקבצים מסוג PDF, באופן המקשה על חילוץ
הנתונים וניתוחם. בנוגע למועד הדיווח נמצא כי 29% מהגופים שנבדקו מדווחים בטווחי
זמן משתנים ולא קבועים. 40% מאותם גופים לא עומדים בחובה לפרסום את תוצאות
ההצבעה בתוך שבעה ימי עסקים, כנדרש לפי חוזר 2014-9-7 של רשות שוק ההון).
במאמר צוין כי למרות העמידה החלקית בדרישות הפרסום, טרם ננקטו הליכי אכיפה
או הטלת עיצומים מצד הרשות.

**חובות נושאי משרה – דו"ח ה-OECD מצביע על כך שמשבר הקורונה הביא עימו גל
תביעות כלפי דירקטורים ונושאי משרה בכירים בתאגיד. למשל, בשל מעבר העבודה
למתחם המגורים, חלה עליה בדיווחים על התקפות סייבר. אצבע מאשימה הופנתה
כלפי דירקטורים על שלא נקטו פעולה אקטיבית לתחזק מראש את מערכות האבטחה
של החברה. חלק מהרגולטורים הטילו עיצום כספי על דירקטורים בגין הטעיית
משקיעים, על כך שלא ציינו באופן מדויק את התחזית לגבי סיכוני האבטחה. המגמה
המסתמנת בקרב הרגולטורים הפיננסיים בעולם היא אכיפת כללים של בקרה וניהול
אפקטיביים כלפי בעלי תפקידים בכירים בחברות ציבוריות.**

דו"ח ה-OECD מצביע על כך שמשבר הקורונה הביא עימו גל תביעות כלפי דירקטורים ונושאי משרה בכירים בתאגיד

חובת השקיפות הובילה לעלייה משמעותית בכמות הנשים היושבות כיום בדירקטוריונים של חברות ציבוריות. חלק מהמדינות, וביניהן ישראל, נוקטות בגישה שאינה מסתפקת בדיווח ומטילה חובת מינוי של לפחות אישה אחת בדירקטוריון

השתתפות נשים בחברות ציבוריות – הדו"ח הנ"ל מצביע על מגמה עולה של גיוון מגדרי בדירקטוריונים. החל משנת 2018 חלה עלייה של 22% בחובה המוטלת על חברות לחשוף את מדיניות ההעסקה בנוגע לגיוון מגדרי. חובת השקיפות הובילה לעלייה משמעותית בכמות הנשים היושבות כיום בדירקטוריונים של חברות ציבוריות. חלק מהמדינות, וביניהן ישראל, נוקטות בגישה שאינה מסתפקת בדיווח ומטילה חובת מינוי של לפחות אישה אחת בדירקטוריון (לצד הסמכת הרשות להטיל עיצום כספי בגין הפרת החובה). במדינת וושינגטון בארצות הברית הוטלה חובה על חברות נסחרות למנות נשים בהיקף של 25% מהדירקטוריון, והפרתה גוררת קנס מנהלי.

ממצאי הדו"ח מחזקים את חשיבות הרגולציה הפיננסית בשמירה על ממשל תאגידי תקין. משבר הקורונה חידד את אחריותם של נושאי המשרה בתאגיד לנהל סיכונים בצורה מושכלת וזהירה. באופן משמח, ממצאי הדו"ח מצביעים שהרגולציה הפיננסית בישראל עומדת בסטנדרטים בינלאומיים. עם זאת, וכפי שצוין בדו"ח, המבנה הריכוזי של שוק ההון הישראלי מחייב להקפיד על אכיפת החובות והשקיפות המוטלות על הגופים המוסדיים. וזאת לצורך הגנה על כספי הציבור.

קישור לממצאי הדו"ח:

[OECD Corporate Governance Factbook 2021](#)

קישור למחקר בנוגע לשקיפות הצבעות של גופים מוסדיים בישראל:
[ד"ר עידו באום ועו"ד עדי ארן – "מה עשה הכסף שלנו היום?" \(חוסר\) שקיפות בהצבעות הגופים המוסדיים באספות כלליות של בעלי מניות" המשפט \(תשפ"א\) 139-111.](#)

סיפור כואב: הונאות כלפי צרכנים מבוגרים

רשות המסחר הפדרלית של ארה"ב (Federal Trade Commission) פרסמה באוקטובר האחרון דו"ח לפירוט נתונים בדבר הונאות ותרמיות כלפי צרכנים מבוגרים בשוק האמריקאי. מהדו"ח עולה כי בשנת 2020, כ-600 מיליון דולר מסך כספי הגזל המיוחסים להונאת צרכנים הם הפסדים של צרכנים מבוגרים. הדו"ח מפרט את הפעולות המרכזיות שביצעה ה-FTC בשנת 2021, כחלק מהמאבק בתופעת ההונאות בכלל והונאת מבוגרים בפרט. הדו"ח קורא לקדם הגנה על "צרכנים מבוגרים" (מעל גיל 60) מפני סכנות של הונאה והטעיות מכוונות.

הממצאים האמפיריים מבוססים על דיווחים של צרכנים אמריקאים בשנת 2020. אלה מראים כי צרכנים מבוגרים מפסידים סכומי כסף גדולים יותר בשל הונאות ומעשי מרמה, בהשוואה לצרכנים צעירים (גילאים 18-59), אך ממעטים לדווח על כך. הדו"ח מצביע על קשר ישיר בין סכומי הפסדים ובין גילם של הצרכנים, כשסכום הפסדים גדל בצורה משמעותית בקרב מבוגרים מעל גיל 80. הדו"ח מראה כי ההונאות הנפוצות ביותר כלפי מבוגרים קשורות לתמיכה טכנית, לזכייה בהגרלות ופרסים או לתחום הרומנטי. בדרך כלל, הנוכלים נוהגים להתחזות לחבר קרוב, לבן משפחה ואף לגורם שלטוני. בשנים 2019-2021 ניכרה עלייה משמעותית בקרב ההונאות האינטרנטיות כלפי צרכנים מבוגרים. הרשות מייחסת את העלייה למגפת הקורונה. ואולם, הנזק הכספי החציוני שנגרם לצרכנים המבוגרים באמצעות הונאות טלפוניות עדיין גדול באופן ניכר מזה הנגרם בשל הונאות אינטרנטיות (\$1,800 בהונאות טלפוניות לעומת \$200 בהונאות אינטרנטיות).

הדו"ח מציג פעולות שנקטו במישור האכיפה המנהלית והפלילית, במישור החינוך וההסברה וכן במישור איסוף הנתונים, כחלק מהמאבק בתופעת ההונאות כלפי צרכנים מבוגרים. במישור האכיפה, הדו"ח מתאר מספר רב של מקרים שבהם הרשות נקטה באמצעים נגד אנשים או חברות שהציגו נתונים שקריים בדבר יעילות של מוצרים ששיווקו (כגון מסכות קורונה, תוספי תזונה, אנטנות טלוויזיה), ומקרים שבהם הרשות פעלה נגד הונאות פירמדה (מודל עסקי המציע תגמול כספי עבור צירוף אנשים חדשים ל"עסקה" שלא מתבצעת) והונאות אשראי. הרשות מדגישה כי התנהלות

צרכנים מבוגרים מפסידים סכומי כסף גדולים יותר בשל הונאות ומעשי מרמה, בהשוואה לצרכנים צעירים (גילאים 18-59), אך ממעטים לדווח על כך

הנוכלים מבוססת על ניצול אי-וודאות כלכלית ובריאותית והבדירות בה מצויים מבוגרים רבים במיוחד בעת הקורונה. ניתן להסיק מהדו"ח, כי כלי האכיפה המרכזי הוא הגשת תביעות אזרחיות נגד נוכלים, שבאמצעותן הושבו לנפגעים מיליוני דולרים.

הרשות ציינה, שלאור פסק-דין של ביהמ"ש העליון האמריקאי בענין *AMG Capital Mgmt. v. FTC*, מאפריל 2021, נפגעה יכולתה להגיש תביעות כספיות להשבת כספים מנוכלים. באותו ענין, בית המשפט פסק כי הסמכות של הרשות לפי סעיף 13 לחוק ה-FTC נועדה לאפשר לה לעתור לבתי-המשפט לקבלת צווי-מניעה, אך לא סעדים כספיים. ביהמ"ש קבע, כי מעתה ואילך הרשות אינה רשאית לתבוע החזרים כספיים בהסתמך על חוק ה-FTC. הרשות ציינה כי תביעות ההשבה היוו כלי אכיפה מרכזי, ושילתו מקטינה את עוצמת האכיפה כנגד נוכלים.

הרשות האמריקאית פעלה גם במישור החינוך וההסברה: הדו"ח מציג כי בשנת 2021, הופצו כ-1.2 מיליון חומרי קריאה וסרטונים המסבירים מהם סוגי ההונאות הנפוצים, וכיצד הציבור יכול לזהותם ולהתגונן מפניהם. במישור איסוף הנתונים ושקיפותם, הדו"ח מציג את אתר האינטרנט של הרשות, ובפרט הפלטפורמה המקוונת לדיווח מצד אזרחים על הונאות ומרמה. אתר ידידותי ונגיש מאפשר גם לאוכלוסייה מבוגרת לדווח על הונאות, וכך להתמודד עם התופעה של דיווח-חסר.

לדו"ח של ה-FTC: [Protecting Older Consumers 2020-2021: A Report of the Federal Trade Commission](#)

[\(AMG Capital Mgmt., LLC v. FTC \(April 22, 2021](#)

לסעיף 13 FTC Act: [U.S. Code § 13 – Discrimination in price, services, or facilities](#)

חסרה פרטיות ברשויות מקומיות

בנובמבר 2021 פרסמה הרשות להגנת הפרטיות ממצאי דו"ח פיקוח רחב שביצעה בקרב מגזר הרשויות המקומיות בישראל. מגזר זה נקבע כאחד מיעדי הפיקוח בשל מאפייניו הייחודיים: מאפיינים אלו כוללים את העובדה שרשות מקומית מהווה גוף ציבורי וכן את יחסי האמון המבססים את הקשר שבין עירייה לאזרח. רשות הגנת הפרטיות מציינת בדו"ח כי מערך אכיפה זה נועד לקיים פיקוח מגזרי או נושאי. היעד הוא לאתר הפרות של חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 ותקנות הגנת הפרטיות (אבטחת מידע), התשע"ז-2017, להגביר מודעות להוראות החוק, ולאתר כשלים ענפיים הדורשים התערבות והנחיות (לדף פיקוח רחב באתר הרשות להגנת הפרטיות ראו: https://www.gov.il/he/Departments/General/enforcement_supervision).

דו"ח פיקוח הרוחב לשנת 2021 אינו מחמיא לרשויות המקומיות. הדו"ח בחן חמישה קריטריונים בתחום הגנת הפרטיות: בקרה ארגונית, ניהול מאגרי מידע לרבות מצלמות אבטחה במרחב ציבורי, אבטחת מידע, העברת מידע בין גופים ציבוריים ועיבוד מידע במיקור חוץ. רמת עמידה נמוכה בקריטריונים אלה מוגדרת על ידי רשות הגנת הפרטיות כקיום של 50% בלבד מהוראות חוק הגנת הפרטיות והתקנות. לעומת זאת, ביצוע הוראות החוק והתקנות ברמה שבין 80% ל-100%, מוגדרת כרמת עמידה גבוהה. ממצאי הדו"ח מעידים למרבה הצער על רמה בינונית-נמוכה בלבד בהקפדה על קיום הוראות החוק מצד הרשויות המקומיות.

במסגרת קריטריון "בקרה ארגונית", נמצא כי רק 26% מהרשויות ציינו להוראות החוק והתקנות ברמה גבוהה, בעוד ש-74% נמצאו כבעלות רמת עמידה בינונית-נמוכה. בניגוד להוראות התקנות, עובדים חדשים ברשויות מקומיות הנגישים למאגרי המידע אינם עוברים הליך מיון והתאמה. המיון נדרש במטרה להבטיח שהעובד מתאים להישף למאגרי המידע של הרשות, בהתאם לרגישות המידע ולסוג המידע. זאת ועוד: נמצא כי במרבית הרשויות הנמצאות ברמת עמידה בינונית-נמוכה לא

ההונאות הנפוצות ביותר כלפי מבוגרים קשורות לתמיכה טכנית, לזכייה בהגרלות ופרסים או לתחום הרומנטי. בדרך כלל, הנוכלים נוהגים להתחזות לחבר קרוב, לבן משפחה ואף לגורם שלטוני

בניגוד להוראות התקנות, עובדים חדשים ברשויות מקומיות הנגישים למאגרי המידע אינם עוברים הליך מיון והתאמה. המיון נדרש במטרה להבטיח שהעובד מתאים להישף למאגרי המידע של הרשות, בהתאם לרגישות המידע ולסוג המידע

מונה ממנה אבטחת מידע, סקרי סיכונים והביקורות התקופתיות לקו בחסר ולא נערכו כנדרש בתקנות.

במסגרת קריטריון "ניהול מאגרי מידע" וקריטריון "מידע אישי במיקור חוץ", נמצא כי פחות משליש (29%) מהרשויות המקומיות מציינות להוראות החוק ברמה גבוהה, בעוד ש-71% מהרשויות המקומיות מציינות ברמה נמוכה-בינונית. למעלה ממחצית מהרשויות בהן נמצאה רמת עמידה נמוכה-בינונית, אינן מקפידות על שקיפות איסוף המידע על התושבים – היינו, היעדר מתן הודעה לתושב בעת איסוף המידע אודותיו. למעלה מכך, נמצא כי לא ניתנה לתושב אפשרות לעיין במידע אודותיו, או שניתנה לו אפשרות לעיין חלקי בלבד. עיקר הליקויים בקריטריון מיקור החוץ נבעו מכך שכמעט שליש מהרשויות לא קיימו הסדרים מסודרים עם ספקי החוץ הכוללים אבטחת מידע, ולא נבחנו סיכונים אבטחת מידע הכרוכים בהתקשרות, טרם ההתקשרות.

לעניין שימוש במצלמות מעקב במרחב ציבורי, עולה כי רק כמחצית (54%) מהרשויות המקומיות מציבות שלטי יידוע בסמוך למצלמות באופן קריא וברור, בנוסף למיפוי פריסת המצלמות באתר העירייה. ממצאי הדו"ח מעלים כי רמת אבטחת המידע של הקלטות הצילומים לוקה בחסר. בנושא זה, רק 25% מהרשויות ציינו ברמה גבוהה להוראות החוק והתקנות, בעוד ש-48% נמצאו כבעלות רמת ציות נמוכה. במסגרת קריטריון "העברת מידע בין גופים ציבוריים", נמצא כי למעלה ממחצית מכלל הרשויות שנבדקו נמצאות ברמת ציות נמוכה. ממצאי הדו"ח מגלים ליקויים לעניין ניהול רישום המידע המועבר בין הגופים. נמצאו חוסרים גם במילוי נאות של טופס בקשת העברת מידע וכן דיווח חסר או חלקי לרשות להגנת הפרטיות.

הרשות הנחתה את הרשויות המקומיות הרלבנטיות לתקן את הליקויים ולהגיש לה מסמך המפרט את התיקונים שבוצעו. נראה כי אף שמרבית הרשויות המקומיות הן בעלות היכרות עם דרישות החוק והתקנות העוסקים בפרטיות, קיימים ליקויים משמעותיים בביצוע, בעיקר בקרב רשויות בינוניות וקטנות. הדו"ח מציין כי הפער נובע מהעובדה שברשויות הגדולות הוקצו משאבים וכוח אדם לנושא הגנת הפרטיות ואבטחת מידע.

לדו"ח פיקוח רוחב של רשות הגנת הפרטיות ראו:

https://www.gov.il/BlobFolder/reports/audit_report_local_municipality/he/local_authority_inspection_nov21.pdf

שאלה של מחירים

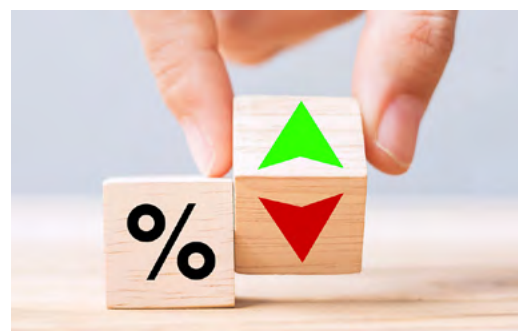
כיצד הטלת אחריות בנזיקין משפיעה על מחירים?

אנו סוקרים כאן מחקר שפורסם ביוני 2021:

Doran, C., & Stratmann, T, "How does liability affect prices? Railroad sparks and timber", *International Review of Law and Economics* (2021), 66, 105979

המחקר בוחן כיצד הטלת אחריות על ידי בית-המשפט, והיקפה של האחריות, משפיעים על ערך המניות של החברה המזיקה ועל מחירי סחורות הקשורות לאירוע. ביסוד המחקר עומדים שני מקרים משנת 2007, אשר בשניהם גרמה חברת רכבות בווינגטון לשריפות שהסבו נזק רב ליערות סמוכים. שני המקרים התבררו בבית-המשפט. בשניהם נפסק, ביום 31.5.2012, שחברת הרכבות לא תישא באחריות מוגברת לשילוש הנזקים לפי החוק להסגת גבול בווינגטון, אלא רק לפיצויי נזיקין רגילים לפי עולת הרשלנות. בהתאם לתיאוריה הכלכלית, החלטה שיפוטית זו, המפחיתה את רמת האחריות, צפויה להפחית את ערך העצה ביערות הסמוכים, וזאת כתוצאה מהגברת הסיכון לנזקי שריפה. בד בבד, ערך השוק של חברת הרכבות (המזיקה) צפוי לעלות.

למעלה ממחצית מהרשויות בהן נמצאה רמת הקפדה נמוכה-בינונית, אינן מקפידות על שקיפות איסוף המידע על התושבים – היינו, היעדר מתן הודעה לתושב בעת איסוף המידע על אודותיו. למעלה מכך, נמצא כי לא ניתנה לתושב אפשרות לעיין במידע, או שניתנה לו אפשרות לעיין חלקי בלבד

החוקרים ביססו את ההשערה התיאורטית באמצעות ממצאים אמפיריים, שהראו כי שווי המניות של חברת הרכבות אכן עלה בעת הרלבנטית, ואילו מחירי העצה – ירדו.

השריפה הראשונה אירעה באוגוסט 2007, בעקבות פעולת ניקיון לקויה של עובד חברת הרכבות. השריפה השנייה התרחשה כחודש לאחר מכן, בעקבות תהליך שחיקה של מכונה. שתי הנתבעות, חברת הרכבות וקבלנית המשנה, הודו כי גרמו לשריפה ברשלנותם. היות שעובדות המקרה והשאלות שהתעוררו היו דומות, שני המקרים נדונו יחד. המסגרת הנורמטיבית לבחינת אירועי השריפה היא חוק הסגת גבול של מדינת וושינגטון: Washington's Timber Trespass Statute. חוק זה מטיל אחריות מוגברת במקרים של הסגת גבול: כאשר מוכחת הסגת גבול (ואין מדובר בהסגת גבול מקרית או בלתי רצונית), יזכה התובע בפיצויים עבור שילוש נזקיו. ואולם באותם שני אירועים, בית-המשפט פסק כי הוראות החוק הנ"ל אינן חלות. על כן, הנתבעות תפצנה את התובעים רק לפי הנזקים בפועל, במסגרת עוולת הרשלנות.

הכותבים בדקו, כיצד ההכרעה בבית-המשפט השפיעה על ערך העצה ביערות סמוכים, ועל ערך השוק של חברת הרכבות. להערכתם, החלטת בית-המשפט צפויה לגרום להפחתת ערך העצה ביערות במיקום גיאוגרפי המצוי בסיכון גבוה לשריפה, ולעלייה בערך השוק של חברת הרכבות. ברקע הדיון התיאורטי עומדת משנתו של רונלד קוז, אחד מאבות האסכולה לניתוח כלכלי של המשפט. כידוע, קוז טען כי בעולם ללא עלויות עסקה, וכאשר הזכויות מוגדרות היטב, תוצאת המחלוקת המשפטית אינה תלויה בהקצאה הראשונית של הזכויות על-ידי בית המשפט, וזו צפויה להשתנות במשא ומתן מאוחר בין הצדדים. ואולם, במצב זה שבו קשה לנהל משא ומתן, למשל משום ריבוי בעלי הנכסים, חלוקת הנזק כפי שנפסקה על-ידי בית המשפט צפויה להישאר כתוצאה סופית, ולהשפיע על ערך הפעילות של כל אחד מהצדדים.

השערות החוקרים נבדקו בשיטה אמפירית. נבחו ערך העצה של יערות באזורים המדוברים עבור לפסיקת בית-המשפט, לעומת ערכו לאחר מכן. הדבר נעשה בהתאם למכירות פומביות שנערכו בשלוש מדינות מערביות בארצות-הברית, החל מינואר 2008 ועד לדצמבר 2014. המכירות בווינגטון היו קבוצת הטיפול, ומכירות מקבילות באיידהו ובאורגון היו קבוצות הביקורת. הממצאים הראו כי בעקבות החלטת בית-המשפט, חלה ירידה בערך העצה ביערות באזורים גיאוגרפים שבסיכון גבוה לשריפה. כך, עלייה בסטיית תקן אחת בהסתברות לשריפה גרמה לירידה של 6% בהצעות המחיר לעצה בווינגטון, וערך ההצעות במרחק מייל אחד מהרכבת פחת ב-19%, ביחס לאזורים דומים באיידהו ובאורגון. ההסבר לכך הוא שהמציעים במכרזים הניחו שאם תתרחש בעתיד שריפה כתוצאה מפעולות רכבת, חברת הרכבות תישא באחריות פחותה, בכפוף להוכחת רשלנותה. בנוסף נצפתה עלייה קלה בערך חברות הרכבות בווינגטון; החוקרים ציינו כי למרות שאף כי עלייה זו הייתה קטנה, הרי שעצם התרחשותה, ביום מתן פסק-הדין, מלמד כי הטלת אחריות על-ידי בית-המשפט מחוללת השפעה כלכלית מיידית.

למאמר ראו:

[Doran, C., & Stratmann, T. \(2021\). How does liability affect prices? Railroad sparks and timber. International Review of Law and Economics, 66, 105979](#)

לפסק הדין הראשון ראו:

[Jongeward v. BNSF Railway, No. 85781-4 \(Wash. May 31, 2012\)](#)

לפסק הדין השני ראו:

[Broughton Lumber Co. v. BNSF Ry. Co., 278 P.3d 173, Wash. 2d 619 \(2012\)](#)

לחוק ראו: [Washington's Timber Trespass Statute, RCW 64.12](#)

המחקר בוחן כיצד הטלת אחריות על ידי בית-המשפט, והיקפה של האחריות, משפיעים על ערך המניות של החברה המזיקה ועל מחירי סחורות הקשורות לאירוע

קוז טען כי בעולם ללא עלויות עסקה, וכאשר הזכויות מוגדרות היטב, תוצאת המחלוקת המשפטית אינה תלויה בהקצאה הראשונית של הזכויות על-ידי בית המשפט, וזו צפויה להשתנות במשא ומתן מאוחר בין הצדדים. ואולם, במצב זה שבו קשה לנהל משא ומתן, למשל משום ריבוי בעלי הנכסים, חלוקת הנזק כפי שנפסקה על-ידי בית המשפט צפויה להישאר כתוצאה סופית, ולהשפיע על ערך הפעילות של כל אחד מהצדדים

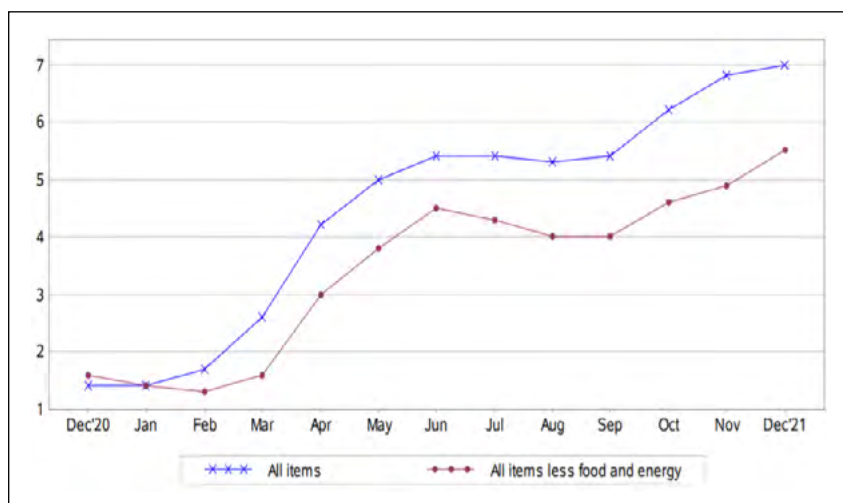

ארצות הברית: מדד המחירים לצרכן בעלייה חדה

U.S. Bureau of Labor Statistics (הלשכה האמריקאית לסטטיסטיקה), בשנת 2021 חלה עלייה של כ-7% במדד הכללי וכ-5.5% לאחר ניכוי מחירי אוכל ואנרגיה (דלק, גז וכיו"ב), שנתפסים כתנודתיים במיוחד. מדובר בעלייה החדה ביותר שנרשמה מאז 1982. לשם השוואה, בעשרים השנים האחרונות, שיעור העלייה הממוצע במדד עמד על כ-2% בלבד, הן במדד הכללי והן במדד המנכה את מחירי האנרגיה והאוכל.

מדד המחירים לצרכן מודד את אחוז השינוי שחל במהלך תקופה מסוימת ב"סל מוצרים" קבוע, הכולל מוצרים ושירותים נפוצים שניתן לעקוב באופן סדיר אחר מחיריהם. עלייה במדד המחירים לצרכן מצביעה על עלייה ביוקר המחיה, ושחיקה בערך הכסף (אינפלציה).

גרף אחוז השינוי החודשי במדד המחירים הכללי – אתר הלשכה האמריקאית לסטטיסטיקה

הנתונים שפורסמו באתר הלשכה מלמדים כי העלייה הדרמטית ביותר נצפתה במחירי האנרגיה, שהאמירו בכ-29% במהלך השנה. נרשמה עלייה מחירים משמעותית גם בשוק כלי-הרכב המשומשים ובשוק הטבק, בשיעורים של 37% ו-9% בהתאמה. הנתונים מראים כי מחירי המזון עלו בשיעור של 6.3%.

טור שפורסם לאחרונה במגזין *New York Times*, מבקש להסביר את העלייה החדה במחירים. מוצע כי הסיבה המרכזית לעלייה נעוצה בשיבושים בשרשראות האספקה, שנגרמו בעקבות התפרצות מגפת הקורונה; זאת, מאחר והמאבק במגפה העולמית הוביל לסגרים מרובים ולצמצום היקף המסחר בין המדינות. כפועל יוצא מכך, היכולת של היצרנים לספק כרגיל את מוצריהם ולהפיצם ברחבי העולם נפגעה משמעותית. היצע מוצרי הצריכה בשוק הצטמצם, והוביל לעליית מחירים. יתר על כן, מחסור במוצרים חדשים הוביל לעליית מחירים בשוק המוצרים המשומשים, כך שבתחילת שנת 2021 נרשמה עלייה ניכרת במחירי מוצרים מ"ד-שנייה", כגון ספות ומכוניות. נטען כי בעוד שההשלכות על המחירים של מוצרי הצריכה היו צפויות, המאבק הממושך במגפה גרר אחריו גם השלכות פחות צפויות. כך למשל, מתחילת המגפה מחירי הבתים בארה"ב עלו משמעותית, והשאירו קונים פוטנציאליים רבים "מחוץ למשחק" בשוק הדירות. העלייה במחירי הדירות הובילה גם לעלייה במחירי השכירות. העלייה במחירי הדיור (הן בקנייה והן בשכירות) תופסת נפח משמעותי במדד הכללי של מחירים לצרכן.

בכתבה מובאת דעתו של Jerome H. Powell, נגיד הבנק הפדרלי של ארה"ב (The Federal Reserve System), שהתבטא בנושא במהלך נאום בקונגרס. לשיטתו, העלייה החדה במחירים של מוצרי הצריכה היא תוצאה ישירה של הפרת האיזון בין

מדד המחירים לצרכן בארה"ב מרקיע שחקים. לפי פרסום של הלשכה האמריקאית לסטטיסטיקה, בשנת 2021 חלה עלייה של כ-7% במדד הכללי וכ-5.5% לאחר ניכוי מחירי אוכל ואנרגיה, שנתפסים כתנודתיים במיוחד

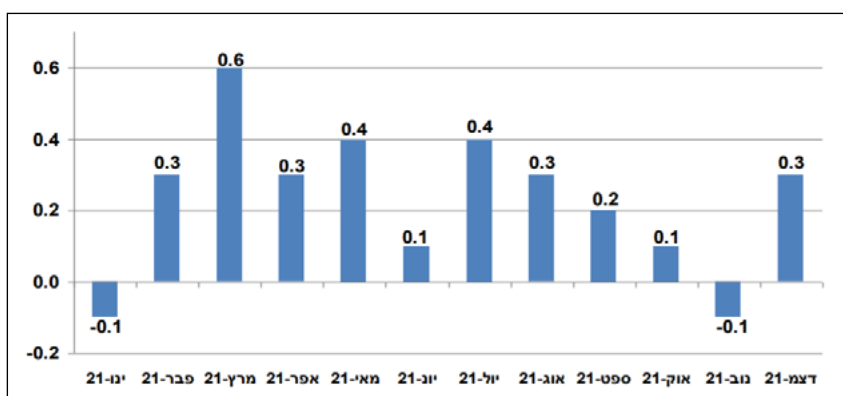
מוצע כי הסיבה המרכזית לעליית המחירים נעוצה בשיבושים בשרשראות האספקה, שנגרמו בעקבות התפרצות מגפת הקורונה; זאת, מאחר והמאבק במגפה העולמית הוביל לסגרים מרובים ולצמצום היקף המסחר בין המדינות

ההיצע והביקוש בשוק. העובדה המדאיגה היא שהעלייה במחירים התרחבה לתחומים נוספים, כמו שוק הדיור. לדבריו, ההתרחבות הזו מגבירה את הסיכון לאינפלציה. דבריו של Powell כוונו לתוכנית פעולה למאבק באינפלציה: בשלב ראשון, ה-FED מתכוון להפסיק לרכוש אג"ח ובכך להזרים פחות כסף לשוק; בשלב שני, התכנון הוא להעלות את שיעור הריבית על ההלוואות, ובכך להאט את הביקוש הכולל בשוק כך שבהדרגה יהלום את ההיצע הקיים. הציפייה היא שהתוכנית הדו-שלבית תביא להאטה בעליית המחירים ובאינפלציה.

בישראל, העלייה במדד המחירים לצרכן בשנת 2021 הייתה מתונה יחסית: לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בשנת 2021 נרשמה עלייה של כ-2.8% במדד הכללי. הנתונים מלמדים כי העלייה החדה ביותר נמדדה במחירי הריהוט והציוד לבית (עלייה של כ-8.3%). לעומת זאת, בתחום ההלבשה וההנעלה נרשמה ירידת מחירים (ירידה של כ-7.3%).

גרף אחוז השינוי החודשי במדד הכללי – אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל

[קישור לנתונים מאתר ה-U.S. Bureau of Labor Statistics](#)

[קישור לנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל](#)

[קישור לטור שפורסם במגזין New York Times](#)

* * *

מחסור במוצרים חדשים הוביל לעליית מחירים בשוק המוצרים המשומשים, כך שבתחילת שנת 2021 נרשמה עלייה ניכרת במחירי מוצרים מ"יד-שנייה", כגון ספות ומכוניות

בישראל, העלייה במדד המחירים לצרכן בשנת 2021 הייתה מתונה יחסית: לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בשנת 2021 נרשמה עלייה של כ-2.8% במדד הכללי. הנתונים מלמדים כי העלייה החדה ביותר נמדדה במחירי הריהוט והציוד לבית

